

KARAYOLUYLA YAPILAN EŞYA TAŞIMALARINDA TAŞIMANIN ÜSTLENİLMESİ VE EŞYA KAVRAMI

TRANSPORT COMMITMENT IN CARRIAGE OF GOODS BY ROAD AND THE CONCEPT OF GOODS

Dr. Öğretim Üyesi Sinan MİSİLİ*

ÖZ

Taşımanın üstlenilmesi taşıma sözleşmesinin esaslı unsurlarından biridir. CMR Konvansiyonu bakımından taşımanın konusu sadece eşya taşımalarıdır. Türk Ticaret Kanunu bakımından taşıma sözleşmesinin konusu ise hem eşya ve hem de yolcudur. Taşıyıcı gönderene yönelik olarak, taşıdığı eşyayı teslim aldığı andan teslim ettiği ana kadar özen ve muhafaza borcu bulunmaktadır. Taşıma sözleşmesinin konusu olan eşya taşınır tüm maddi malları ifade etmektedir. Fakat CMR Konvansiyonu md. 1.4 hükmünde sayılan taşınma eşyası taşıması, cenaze taşıması ve uluslararası bir posta konvansiyonuna göre icra edilen posta taşıması, CMR Konvansiyonu kapsamında taşımanın konusuna girmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Taşımanın Üstlenilmesi, Eşya Kavramı, CMR Konvansiyonu Kapsamına Girmeyen Eşya Taşımaları.

ABSTRACT

Transport commitment is one of the fundamental elements of the contract of carriage. According to CMR Convention, the subject of the carriage is only goods. But according to Turkish Commercial Code, the subject of the carriage contract are both goods and passengers. From the moment the carrier receives the goods until the moment the goods are delivered, carrier owes maintenance and preservation of goods to the sender. The goods which are the subject of the carriage contract means the all chattel. But, furniture removal carriage, funeral consignments carriage and the carriage performed under the terms of any international postal convention, which are listed in article CMR Convention 1.4, are not within the scope of the CMR Convention.

Keywords: Transport Commitment, The Concept of Goods, The Carriages of Goods Which Are Not Within The Scope of CMR Convention.

* Bursa Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD Öğretim Üyesi (sinanmisili@yandex.com, ORCID: 0000-0002-6759-2317)
(Araştırma Makalesi; Geliş Tarihi: 27.10.2018 / Kabul Tarihi: 10.01.2019).

I. GİRİŞ

Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK) taşıma sözleşmesinin tanımı yapılmamıştır. TTK md. 850'de taşıyıcı ve 1138'de ise taşıyan tanımlanmıştır. Bununla birlikte TTK md. 850/2, her ne kadar taşıyıcıyı tanımlıyor gibi görünse de, fıkranın ortaya konuluş biçimine göre aynı zamanda taşıma sözleşmesinin tanımlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Taşıma sözleşmesini, 'taşıyıcının muhafazası ve nezareti altında'¹, bir ücret karşılığında eşyayı varma yerine götürüp gönderilene teslim etmeyi² ve yolcuyla da varma yerine ulaştırmayı üstlendiği³ bir sözleşme olarak ifade edebiliriz⁴. Öğretide⁵ taşıma sözleşmesi kısaca, taşıyıcının yolcu ve eşyayı ücret karşılığında bir yerden diğerine götürmeyi üstlendiği sözleşme olarak tanımlanmaktadır. Eşya taşıma sözleşmesinde taşıyıcı ücret karşılığında eşyayı taşımaya üzerine alırken, yolcu taşımasında yolcuyla taşımaya üstlenmektedir.

Taşıma sözleşmesi iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir⁶. Tarafların karşılıklı esas borçları, taşıma sözleşmesinin esaslı unsurlarını oluşturmaktadır. Taşıma sözleşmesinin iki esaslı unsuru bulunmaktadır. Bunlar taşımanın üstlenilmesi ile ücret unsurlarıdır⁷. İş bu çalışmanın konusunu taşıma sözleşmelerinin ilk esaslı unsuru olan taşımanın üstlenilmesi unsuru ve bu unsur bağlamında eşya kavramı ile CMR Konvansiyonu⁸ kapsamında taşıma sözleşmesinin konusuna girmeyen eşya taşımaları oluşturmaktadır.

II. TAŞIMANIN ÜSTLENİLMESİ (TAŞIMA TAAHHÜDÜ) UNSURU VE GENEL ÖZELLİKLERİ

A. TAŞIMA SÖZLEŞMESİNİN ESASLI UNSURU OLMASI

Taşıma sözleşmesinin esaslı unsurlarından ilki eşya veya yolcu taşıma işleminin üstlenilmesi/taşımanın taahhüt edilmesidir. Taşıyıcının bu

¹ **Kaya**, Arslan (1998), 'Taşıyıcının Karayolu ile Eşya Taşımına İlişkin Uluslararası Sözleşme'de (CMR) Öngörülen Sorumluluğunun Esasları (II)', İÜHM, Pr. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu Armağan Sayısı, S. 1 - 4, C. LVI, s. 239; **Franko**, Nisim (1992), Hatır Nakliyatı ve Hukuki Mahiyeti, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No: 259, s. 15; **Belbez**, Hikmet (1946), 'Nakil Sözleşmesi ve Nakliyecinin Sorumu', AÜHFD, S. 2 - 4, C. III, s. 390; **Doğanay**, İsmail (Mart 1970), 'Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Karada Eşya Taşınması', BATIDER, S. 3, C. V, s. 437; **Karan**, Hakan (2013), Law On International Carriage Of Goods, 3rd ed., Ankara, Turhan, s. 27; **Jesser - Huss**, Helga (2014), Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch Band 7, 3. Auflage, München, C.H. Beck/Franz Vahlen, Art. 1 CMR RdNr. 3 (MünchKommHGB/Jesser-Huss); **Heymann**, Ernst & **Horn**, Norbert (2005), Heymann Handelsgesetzbuch (Ohne Seerecht) Kommentar Band 4 Viertes Buch § 343 - 475 h, 2. neu bearbeitete und erweiterte Auflage, Berlin, De Gruyter, § 407 RdNr. 23; **Bozkurt Bozabalı**, Banu (2013), Havayoluyla Yolcu Taşıma Sözleşmelerinde Taşıyanın Ölüm ve Cismani Zarardan Doğan Hukuki Sorumluluğu, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 20. 'Eşyanın, taşıyıcının korunmasına emanet edilmesi taşıma sözleşmelerinde zorunludur' bkz. **Becker**, Herman (1993), İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi II. Bölüm Çeşitli Sözleşme İlişkileri Madde 184 - 551, 1. Baskı, Ankara, Yargıtay Yayınları No: 24, (Çeviren Dura A. Suat), s. 856.

² **Paschke**, Marian & **Furnell**, Winfried (2011), Transportrecht, 1. Auflage, München, C.H. Beck, s. 3.

³ **Sözer**, Bülent (2009), Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Hava Yolu İle Yük Taşıma Sözleşmesi, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, Vedat, s. 30; **Sözer**, Bülent (2012), Deniz Ticaret Hukuku (Gemi, Donatan, Taşıyan ve Deniz Ticaret

Hukuku'nda Sorumluluk Rejimi), 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Hükümlerine Göre Hazırlanmış 2. Bası, İstanbul, Vedat, s. 521 (Deniz); **Sözer**, Bülent (2013), Deniz Ticaret Hukuku I (Giriş, Gemi, Donatan ve Navlun Sözleşmeleri), Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, İstanbul, Vedat, s. 295 (Ders Kitabı).

⁴ **MünchKommHGB/Jesser-Huss**, Art. 1 CMR RdNr. 3.

⁵ **Arkan**, Sabih (1982), Karada Yapılan Eşya Taşımalarında Taşıyıcının Sorumluluğu, 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, s. 10; **Atabek**, Reşat (1960), Eşya Taşıma Hukuku (Deniz Hukuku Hariç), 1. Baskı, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, s. 24; **Zeyneloğlu**, Ahmet (1993), Taşıma Hukuku (Kara, Deniz, Hava Taşımacılığı ve Taşıma Sigortası, İlgili Mevzuat, Uluslararası Anlaşmalar, Yargıtay Kararları), 2. Baskı, Ankara, s. 29; **Tüzün**, Necat (1968), Kara ve Hava Taşıma Hukuku, Ankara, Balkanoğlu Matbaacılık, s. 12; **Eriş**, Gönen (2010), Açıklamalı - İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu, C. 4 (678 - 815. Maddeler), Tümüyle Yenilenmiş 2. Bası, Ankara, Seçkin, s. 4544; **Becker**, 853; **Uslu**, Murat (2010), CMR Hükümleri Çerçevesinde Taşıyıcının Gecikmeden Doğan Sorumluluğu, 1. Baskı, Ankara, Legal, s. 36; **Bozkurt Bozabalı**, 2013, s.19.

⁶ **Akıncı**, Ziya (1999), Karayoluyla Milletlerarası Eşya Taşımacılığı ve CMR, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 23; **Tüzün**, s. 12.

⁷ **Ülgen**, Hüseyin (1987), Hava Taşıma Sözleşmesi, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 41; **Gençtürk**, Muharrem (2006), Uluslararası Eşya Taşıma Hukuku (Genel Kavramlar - Gecikmeden Doğan Sorumluluk), 1. Baskı, İstanbul, Vedat, s. 13; **Karan**, s. 32 - 33; **Sözer**, s. 32 vd.; **Tüzün**, s. 12.

⁸ Eşyaların Karayolundan Uluslararası Nakliyatı İçin Muka-vele Sözleşmesi (Convention On The Contract For The International Carriage Of Goods By Road), RG., T. 04.01.1995, S. 22161. Bundan sonra sadece CMR olarak anılacaktır.

edimi taşıma sözleşmesinin merkezi olup⁹, temel¹⁰ aslı¹¹, ve ağırlıklı, tipik – karakteristik edimi olarak görülmektedir¹². Bir taşıma sözleşmesinden bahsedilmek için ayırt edici unsur olarak ortada bir taşıma taahhüdü bulunmalıdır¹³. Bu unsur sayesinde taşıma sözleşmesi diğer sözleşmelerden ayırt edilebilmektedir¹⁴. Diyebiliriz ki, taşıma sözleşmesinin bir tarafı diğer tarafına bir taşıma taahhüdünde bulunarak¹⁵, bu iradesini açıkça dışarı vurmakta ve taşıma işini asli edim olarak üstlenmektedir¹⁶. Taşıma taahhüdünün konusu ise yolcu veya eşyanın bir yerden diğer bir yere götürülmesidir¹⁷. Eşya taşımalarında taşıma taahhüdü eşyanın sadece taşınmasının taahhüdü değil aynı zamanda onun gönderilene teslim edilmesini de içermekte olduğundan taşıyıcının teslim etme borcu da onun asli borçlarından birisini oluşturmaktadır¹⁸. Buradan anlaşılmalıdır ki, eşya taşıma sözleşmesinde yerine getirilmesi gereken taşıma işi sadece bir yer değiştirmeyi değil, aynı zamanda daha önemli ve esaslı olarak da şeyin gönderilene teslimini de gerekli kılmakta ve kapsamaktadır¹⁹. Aynı yönde yolcu taşıma sözleşmesinin yerine getirilmesi, yolcunun varma yerine ulaşmasını da kapsamaktadır.

Taşıma işinin üstlenilmesi geniş olarak anlaşılmalı²⁰, bu kavrama sadece eşya veya yolcunun bir yerden bir yere taşınması değil, ayrıca taşıma boyunca taşıma işinin, taahhüt edenin denetim - gözetim ve sorumluluğunda (koruma – himaye sorumluluğu) yapılması da girmektedir²¹. Taşıyıcının taşımayı üstlendiği eşyaya yönelik koruma – himaye sorumluluğu onun asli borçlarından birini oluşturmaktadır²². Bu sorumluluk TTK md. 850'de yazılı olmasa da, hüküm fıkrasından kendiliğinden bir prensip – ilke olarak çıkarılmakta ve bu prensip taşıyıcının taşıma sözleşmesinden doğan eşyanın gönderilene teslimine kadar eşyanın ziya ve hasarı nedeniyle doğabilecek zarardan koruma borcunu kapsamaktadır²³.

B. TAŞIMA TAAHHÜDÜ UNSURUNUN BULUNMAMASI HALİNDE

Taşıma taahhüdü unsuru bulunmuyorsa, sözleşme esaslı unsur eksikliğinden kurulmamış sayılacaktır²⁴. Taşıma taahhüdü yerine taşıma taahhüdünde bulunuluyor ise o sözleşme ne TTK ve ne de CMR bakımından bir taşıma sözleşmesidir²⁵. Bu

⁹ **Knorre**, Jürgen & **Demuth**, Klaus & **Schmid**, Reinhard (2015), Handbuch des Transportrechts, 2. Auflage, Freiburg, C.H. Beck, A.11 RdNr. 14.

¹⁰ **Adıgüzel**, Burak (2018), Taşıma Hukuku (Deniz Ticareti Hariç), 1. Baskı, Ankara, Adalet, s. 27.

¹¹ **Can**, Mertol (2017), CMR ve Alman Ticaret Kanunu İle Mukayeseli Olarak Türk Taşıma Hukukunun Genel Esasları, Birinci Cilt (Taşıma Hukukuna Giriş, Eşya Taşıma İşleri), 1. Baskı, Ankara, İmaj, s. 20.

¹² Bkz. **Basedow**, Jürgen (1987), Der Transportvertrag, 1. Auflage, Tübingen, J.C.B. Mohr, s. 34; **Thume**, Karl-Heinz (Hrsg.) (2013), Kommentar CMR Übereinkommen über den Beförderungsvertrag im internationalen Strassengüterverkehr, 3. neu bearbeitete und erweiterte Auflage, Frankfurt am Main, Fachmedien Recht und Wirtschaft in Deutscher Fachverlag GmbH, Vor Art. 1 RdNr. 1 (Thume & Bearbeiter); **Heymann & Horn**, § 407 RdNr. 20; **Akıncı**, s. 23; **Bozkurt Bozabalı**, s. 22.

¹³ **Sözer**, s. 32.

¹⁴ **Karan**, s. 28.

¹⁵ **Ülgen**, Hüseyin (1988), Uluslararası Taşımacılık ve Hukuki Sorunları, 1. Baskı, İstanbul, İTO Yayın No: 1988 - 27, s. 5 (Taşımacılık); **Sözer**, s. 32.

¹⁶ **Arkan**, s. 13; **Aksoy**, Sami (2015), Taşıma Hukukunda Fıili Taşıyıcı, 1. Baskı, İstanbul, XII Levha, s. 18; **Gençtürk**, s. 13; **Sözer**, s. 32.

¹⁷ **Ülgen**, s. 41; **Sözer**, s. 32 – 33; **Bozkurt Bozabalı**, s. 22.

¹⁸ **Paschke & Furnell**, s. 8.

¹⁹ **Thume & Bearbeiter**, Vor. Art. 1 RdNr. 28.

²⁰ **Aksoy**, s. 19.

²¹ **Sözer**, s. 33; **Arkan**, s. 13; **Thume & Bearbeiter**, Vor Art. 1, RdNr. 28; **Paschke & Furnell**, s. 6 – 7; **Heymann & Horn**, § 407 RdNr. 23; **Bozkurt Bozabalı**, s. 23.

²² **Paschke & Furnell**, s. 7.

²³ **Heymann & Horn**, § 407 RdNr. 23.

²⁴ **Ülgen**, Taşımacılık, s. 5; **Ülgen**, s. 43; **Gençtürk**, s. 13.

²⁵ **Karan**, Hakan (2011), Karayolunda Uluslararası Eşya Taşıma Sözleşmesi Hakkında Konvansiyon CMR Şerhi, 1. Baskı, Ankara, Turhan, s. 23 (Şerh); **Ülgen**, s. 43; **Gençtürk**, s. 13 - 14. Taşıma taahhüdünde bulunan uygulamada freight forwarder olarak bilinen TTK md. 917 - 930 arasında düzenlenen 'taşıma işleri komisyoncusudur'. Bkz. **Misili**, Sinan (2015), 'Yeni Türk Ticaret Kanunu ve 1998 Alman Taşıma Hukuku Reformu Işığında, Forwarder Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Özellikleri ve Forwarder Teriminin Karşılığı', İÜHF, S. 2, C. LXXIII, s. 288 ve 293 – 295; **Münch-KommHGB/Jesser-Huss**, Art. 1 CMR RdNr. 5; **Clarke**, Malcolm A. & **Yates**, David (2014), Contracts of Carriage By Land and Air, 2nd ed. Oxon, Informa law from Routledge, s. 16; **Aydın**, Alihan (2006), CMR'ye Göre Taşıyıcının Ziya, Hasar ve Gecikmeden Doğan Sorumluluğu, 2. Baskı, İstanbul, Ankan, s. 7; **Özdemir**, Türkay (2006), Uluslararası Eşya Taşıma Hukuku (Ziya ve/veya Hasar Sorumluluğu), 1. Baskı, İstanbul, Vedat, s. 18.

tür bir sözleşme taşıma işleri komisyonculuğu sözleşmesi olarak adlandırılmalıdır²⁶. Taşıma sözleşmesinde taşıyıcı taşımayı kendi koruma, himaye ve sorumluluğunda bizzat üzerine almalıdır²⁷, aksi halde taşımanın başkası aracılığı ile taahhüdü ya taşıma işleri komisyonculuğu veya bir başka aracılık işini meydana çıkarır²⁸. Taşıma işinde kullanılmak üzere aracın kiralanması bir taşıma sözleşmesi değildir²⁹. Yine aynı yönde taşıma aracının şoförü ile birlikte teminine yönelik bir anlaşma da taşıma sözleşmesine değil, kira sözleşmesine vücut verir³⁰. Bununla birlikte taşıma aracının taşıma taahhüdünde bulunmanın mülkiyetinde olması zorunlu olmadığından, taahhütte bulunan taşıma işlemini başkasının aracı ile de üstlenebilir³¹.

Belirtelim ki, taşıma işlemini üstlenen kişi taşımayı bizzat yapmak zorunda olmayıp, bunu yardımcı kişiler veya alt/fiili taşıyıcılar ile de yerine getirebilir³². Fiili taşıyıcı asıl taşıma sözleşmesine konu eşyayı, alt taşıma sözleşmesi ile taşımayı akid veya bir başka alt taşıyıcıya taahhüt eden ve taahhüt ettiği taşımayı kısmen dahi olsa gerçekleştiren kimsedir³³. Alt taşıyıcı ise asıl taşıyıcıya karşı taşımayı taahhüt eden, ancak taşıma işini gerçekleştirip gerçekleştirmemesine bakılmaksızın, sadece eşyayı taşımayı taahhüt etmesi yeterli olan kimsedir³⁴. Bu tanımlardan anlaşıldığı üzere ne alt taşıyıcı ve ne de fiili taşıyıcı asıl taşıma sözleşmesi gönderenine yönelik bir

eşya taşıma taahhüdünde bulunmamaktadır. Bununla birlikte TTK md. 888/1'e göre taşıma, kısmen veya tamamen üçüncü bir kişi olan fiili taşıyıcı tarafından yerine getirilirse, bu kişi eşyanın zıyaı, hasarı veya gecikmesi nedeniyle kendisi tarafından yapılan taşıma sırasında ortaya çıkan zarardan asıl taşıyıcı gibi sorumludur.

C. TAŞINAN EŞYANIN TAŞIMA TAAHHÜDÜNDE BULUNAN TAŞIYICININ MÜLKİYETİNDE BULUNMASININ ZORUNLU OLMAMASI

Kural olarak taşıma taahhüdünün geçerliliği, taşınan eşyanın taşıma taahhüdünde bulunan taşıyıcının mülkiyetinde bulunmasına bağlanmamıştır. Diğer bir anlatımla, taşınan eşyanın kimin mülkiyetinde olduğu önemli olmadığından taşıyıcının mülkiyetinde de olabilir³⁵. Örneğin taşıyıcı maliki olduğu otomobilini bir başkasına kiralamış ve bu kimseyle yaptığı anlaşma uyarınca ücret karşılığı kendisine ait olan ancak kiracının kullanımında olan otomobilini taşıyor olabilir. Bununla birlikte taşıma taahhüdünde bulunan taşıyıcı bunu bir başka kimseye yönelik yapmalıdır³⁶. Aksi halde bir kimsenin kendi eşyasını satmak üzere taşınması³⁷ veya satıcının mallarını satış için sunmak amacıyla müşterisinin bulunduğu yere götürmesi³⁸ birer taşıma sözleşmesi değildir.

²⁶ Taşıma işleri komisyonculuğu sözleşmesi TTK md. 917 – 930 arasında düzenlenmiştir. *Karan* bu sözleşmeyi taşıma işleri yüklenme sözleşmesi (eşya gönderme sözleşmesi) olarak yorumlamaktadır. Bkz. *Karan*, Şerh, s. 23. Bu tür sözleşmeler yabancı hukukta 'forwarding contracts' olarak ifade edilmektedir. Bkz. *Clarke & Yates*, s. 16. TTK md. 917 - 930 arasında düzenlenen 'taşıma işleri komisyonculuğu sözleşmesinin birer modern forwarder sözleşmesi olduğu hakkında yorum için bkz. *Misili*, s. 288 ve 295.

²⁷ *Thume*, Karl-Heinz (2014), Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, Band 7, 3. Auflage, C.H., München, Beck/Franz Vahlen, § 407 RdNr. 20.

²⁸ *MünchKommHGB/Jesser-Huss*, Art. 1 CMR RdNr. 3; *Basedow*, s. 35 – 36; *Hartenstein*, Olaf & *Reuschle*, Fabian (Hrsg) (2015), Handbuch des Fachanwalts Transport- und Speditionsrecht, 3. Auflage, Carl Heymanns Verlag, Kap. 1. RdNr. 17.

²⁹ *Ülgen*, s. 5; *Aydın*, s. 7; *MünchKommHGB/Jesser-Huss*, Art. 1 CMR RdNr. 9; *Gençtürk*, s. 13; *Karan*, Şerh, s. 22; *Zeyneloğlu*, s. 94; *Erdil*, Engin (2015), Karayolu İle Uluslararası Eşya Taşıma Hukuku (İçtihatlı CMR Konvansiyonu Şerhi), 1.

Baskı, İstanbul, Vedat, s. 10; *Eriş*, s. 4545. Ayrıca bkz. Yargıtay. 11. Hukuk Dairesi, T: 17.10.2002, E: 5860, K: 9108 (*Karan*, Şerh, s. 62 - 64).

³⁰ *Clarke*, Malcolm A. (2014), International Carriage of Goods By Road: CMR, 6th ed., Oxon, Informa law from Routledge, s. 29; *Franko*, s. 10; *MünchKommHGB/Jesser-Huss*, Art. 1 CMR RdNr. 9.

³¹ *Doğanay*, İsmail (2004), Türk Ticaret Kanunu Şerhi C. 2 (md. 420 - 785), 4. Baskı, İstanbul, Beta, s. 2214 (Türk Ticaret Kanunu Şerhi); *Ülgen*, s. 42, *Aksoy*, s. 19.

³² *Ülgen*, s. 43.

³³ *Aksoy*, s. 103 ve 104.

³⁴ *Aksoy*, s. 110.

³⁵ *Çağa*, Tahir & *Kender*, Rayagen (2010), Deniz Ticaret Hukuku 2, Navlun Sözleşmesi, Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, İstanbul, XII Levha, s. 2; *Ülgen*, s. 42; *Arkan*, s. 12.

³⁶ *Çağa & Kender*, s. 2; *Ülgen*, Taşımacılık, s. 5; *Ülgen*, s. 42; *Gençtürk*, s. 14.

³⁷ *Çağa & Kender*, s. 2; *Ülgen*, Taşımacılık, s. 5; *Ülgen*, s. 42; *Gençtürk*, s. 13.

³⁸ *Gençtürk*, s. 14.

III. TAŞIMA TAAHHÜDÜ UNSURUNU YERİNE GETİRİRKEN KULLANILAN ‘ARAÇ’ VE ‘YOL’

A. ‘ARAÇ’

Taşıma sözleşmesi bakımından taşıma için hangi aracın kullanıldığı önemsizdir³⁹. Önemli olan yer değiştirme unsurunun sağlanması olup, bu unsur da her türlü vasıta ile gerçekleştirilebilir⁴⁰. Bununla birlikte hangi taşıma aracı ile taşımının yapıldığı CMR bakımından önemlidir. Zira CMR hükümlerinin uygulanabilmesi için taşımının belli araçlarla yapılmış olması şarttır (CMR md. 1.2)⁴¹. CMR md. 1.2 uyarınca taşıma ancak motorlu taşıtlar, dizi halinde taşıtlar, römorklar ve yarı römorklar ile yapıldığı takdirde CMR hükümleri uygulama alanı bulabilecektir.

Türk Ticaret Kanunu anlamında karada eşya taşınması motorlu araçlarla yapılabileceği gibi, bizzat taşıyıcının fiziksel gücü (hamal)⁴² ile veya hayvanlarla da yapılabilir⁴³. Hayvanın cinsi önemli değildir⁴⁴. Şehirden dağa funikellerle yolcu veya eşya taşıma da bir taşıma sözleşmesi ve TTK kapsamındadır⁴⁵. Zira Türk Ticaret Kanunu’nun taşıma hükümlerinin uygulanmasında taşıma faaliyetinin hangi araçla gerçekleştiği ya da insan gücüne veya hayvan gücüne dayalı olarak yapılması önem arz etmez.

B. ‘YOL’

Türk Ticaret Kanunu bakımından taşımının mutlaka karayolunda yapıyor olması gerekmektedir⁴⁶. Örneğin çok büyük alana yayılmış bir fabrikada, işletme binasının fabrika alanı içinde

başka bir binaya taşınmasında, büro eşyalarının taşınması için fabrika yönetiminin bir taşıyıcı ile yaptığı sözleşme, TTK anlamında taşıma eşyası taşıma sözleşmesidir. CMR’ye tabi bir taşıma ise ancak karayolu ile gerçekleştirilebilir⁴⁷.

Karayolu CMR Konvansiyonu’nda tanımlanmamıştır. *Karan*⁴⁸ 13.10.1983 tarih ve 2918 sayılı Karayolu Trafik Kanunu md. 3’den yararlanılabileceğini belirtmektedir. Bu anlamda, karayolu, trafik için, kamunun yararlanmasına açık haldeki arazi şeridi, köprüler ve alanlar olarak tarif edilmektedir (Karayolu Trafik Kanunu md. 3). CMR bakımından seferin asıl kısmı karayolunda geçmiş olmakla, arizi olarak karayolu dışında da seyredilmesinin CMR hükümlerinin uygulanmasını engellemeyeceği belirtilmektedir⁴⁹.

Taşıma için ne kadar yol katedildiği önemsizdir. Yani eşyanın Türkiye’nin bir ucundan diğerine taşınması bir taşıma olduğu gibi iki yakın kasaba veya ilçe arasında veya aynı bina da alt kattan üst kata eşya taşınmasında da ortada bir taşıma vardır⁵⁰. Bununla birlikte bina içinde katlar arası eşya taşınması, bir taşıma aracı ile değil de, çoğunlukla hammallar ile yapılacağından, böyle bir eşya taşınması, TTK anlamında bir eşya taşınması addedilebilirken, CMR bakımından eşya taşınması ancak md.1.2’de sayılan taşıtlarla yapılabileceğinden ve yükleme – boşaltma yerlerinin aynı devlet sınırları içinde olması dolayısıyla (CMR md. 1.1) CMR kapsamına girmeyecektir. Kaldı ki, bina içinde yapılan böyle bir taşıma, taşınma eşyası taşınması olduğundan ve CMR md.1.4.c fıkrası bu tür taşımaları kapsam dışında bıraktığından da bu tür bir taşıma CMR kapsamına zaten girmeyecektir.

³⁹ **Koller**, Ingo (2016), *Transportrecht Kommentar zu Spedition Gütertransport und Lagergeschäft*, 9. völlig neu bearbeitete Auflage, München, C.H. Beck, § 407 RdNr. 11; **Thume & Bearbeiter**, Vor. Art. 1 RdNr. 27; **Knorre & Demuth & Schmid**, A. II RdNr. 14.; **Heymann & Horn**, § 407 RdNr. 21; **Franko**, s. 4; **Doğanay**, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, s. 2214.

⁴⁰ **Franko**, s. 4.

⁴¹ Bkz. **Thume & Bearbeiter**, Vor. Art. 1 RdNr. 27.

⁴² **Heymann & Horn**, § 407 RdNr. 21.

⁴³ **Arkan**, s. 12; **Atabek**, s. 27; **Franko**, s. 4; **Belbez**, s. 389; **Doğanay**, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, s. 2214; **Doğanay**, s. 437; Alman Hukuku ve İsviçre Hukuku bakımından da aynı yönde bkz. **Koller**, § 407 RdNr. 11; **Knorre & Demuth & Schmid**, A.II RdNr. 14; **Becker**, s. 855.

⁴⁴ **Franko**, s. 4.

⁴⁵ **Franko**, s. 5.

⁴⁶ **Arkan**, s. 13.

⁴⁷ **MünchKommHGB/Jesser-Huss**, Art. 1 CMR RdNr. 14; **Arkan**, Sabih (1979), ‘Karayolu İle Eşya Taşınmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Uygulanma Koşulları ve Taşıyıcının Sorumluluğunu Düzenleyen Hükümleri (TTK İle Karşılaştırmalı Bir İnceleme)’, *BATİDER*, S. 2, C. X, s. 404 (Uygulanma Koşulları); **Kaya**, Arslan (2012), ‘Karayolu ile Eşya Taşınmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin (CMR) Uygulanma Şartları ve Öngörülen Sorumluluğun Esasları (I)’, (Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan İstanbul 1998 s. 311 – 333), *Makalelerim I*, 1. Baskı, İstanbul, Beta, s. 447 (CMR Uygulanma Şartları); **Aydın**, s. 17; **Erdil**, s. 38; **Akıncı**, s. 27; **Özdemir**, s. 21.

⁴⁸ **Karan**, Şerh, s. 25.

⁴⁹ **Karan**, Şerh, s. 25 – 26.

⁵⁰ **Doğanay**, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, s. 2213. Taşıma işinin bir odadan diğerine veya bir binanın katından bir diğer katına olabileceği hakkında bkz. **Thume & Bearbeiter**, Vor. Art. 1 RdNr. 27 ve **Knorre & Demuth & Schmid**, A.II RdNr. 14.

IV. KARAYOLUYLA YAPILAN EŞYA TAŞIMALARINDA EŞYA KAVRAMI

A. TAŞIMA SÖZLEŞMESİNİN KONUSU

Taşıma sözleşmesinin konusu canlı ve cansız nesnelere aittir. Canlı nesne, sadece hayatta olan insan olup, taşıma hukukunda bunlar yolcu olarak nitelendirilirken, hayvanlar canlı veya cansız eşya (yük) olarak ifade edilmektedir⁵¹. CMR'nin uygulanabilmesi bakımından taşımanın konusu yalnız eşya'dır⁵². TTK hükümlerinin uygulanabilmesi bakımından taşıma sözleşmesinin konusu ise eşya ve/veya yolcudur⁵³. Yani Türk Ticaret Kanunu'nun 4. kitabı hem eşya ve hem de yolcu taşımalarını düzenlerken, CMR sadece eşya taşımalarını düzenlemekte⁵⁴ ve yolcu taşımaları CMR'nin uygulama sahasına girmemektedir⁵⁵.

Cenazeler ve tüzel kişiler yolcu sayılmamaktadır⁵⁶. Zira yolcu taşınması, sadece (canlı) insan taşımalarını ifade etmektedir⁵⁷. Bu nedenlerle yolcu taşınması haricinde taşınan tüm nesnelere, canlı hayvan⁵⁸ ve cenaze dahil olmak üzere, eşya/yük olarak nitelendirilmektedir⁵⁹.

Taşımanın konusunun yolcu olmadığı halde, taşınan şeyi en iyi "yük" kelimesinin tanımlayacağı ifade edilse de⁶⁰, biz geleneksel hale gelen ve en geniş anlama sahip "eşya" ifadesini kullanmayı uygun görmekteyiz⁶¹. Nitekim TTK haklı olarak md. 850/1'de 'eşya her türlü yükü de kapsar' ifadesinde bulunmuştur. Bu hüküm uyarınca Türk Ticaret Kanunu'nun tercihinin de 'eşya' ifadesi olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte TTK md. 857/1 ve

864/1 fıkralarında eşya yerine 'mal' ifadesinin kullanılması TTK'da bir terim birliğinin tam sağlanamadığını göstermektedir⁶².

Taşıma sözleşmeleri, konusuna göre eşya taşıma ve yolcu taşıma sözleşmeleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Karayoluyla yapılan eşya taşımalarının konusu eşya olduğundan aşağıda eşya kavramı ele alınacaktır.

B. GENEL ÖZELLİKLERİ İLE EŞYA KAVRAMI

Eşyanın tanımı TTK'da yapılmamış⁶³, uygulama ve öğretiyeye bırakılmıştır. TTK'da yalnız, md. 850/1'de 'eşya her türlü yükü de kapsar' denilerek eşyanın yükü de kapsayan bir kavram olduğu vurgulanmış ve yine bu ifadeyle eşya, yük kavramı ile de ilişkilendirilmiştir.

Eşya maddi bir malvarlığı olan – elle tutulabilen, üzerinde hakimiyet kurulabilen, bir yerden alınıp başka bir yere taşınabilen veya aynı yere geri taşınabilen canlı – cansız nesnelere aittir⁶⁴. Taşıma sözleşmesinin konusu olan eşya hem TTK ve hem de CMR bakımından, taşınır tüm maddi malları ifade etmektedir⁶⁵. Taşınacak eşyanın taşınabilir olması gerektiğinden, taşıma sözleşmesinin konusuna taşınmazlar doğal olarak girmemektedir⁶⁶. Taşıma sözleşmesinin konusu da yalnız maddi – elle tutulabilen şeyler olabilir⁶⁷. Maddi varlığı olmayan haberin iletilmesi (radyo, televizyon, uydu veya internet aracılığıyla olması önemsizdir) taşıma sözleşmesinin konusunu oluşturmaz⁶⁸. Bu nedenle de telefon

⁵¹ **Sözer**, Deniz, s. 524; **Sözer**, Ders Kitabı, s. 320; **Doğanay**, s. 437; **Atabek**, s. 28; **Tüzün**, s. 26.

⁵² **Clarke**, s. 30; **MünchKommHGB/Jesser-Huss**, Art. 1 CMR RdNr. 12; **Arkan** Uygulanma Koşulları s. 402; **Akıncı**, s. 27; **Yeşilova**, Ecehan (2004), Taşıyıcının CMR Hükümlerine Göre Yardımcı Şahıslarının ve Müteakip Taşıyıcıların Eylemlerinden Doğan Sorumluluğu (CMR md. 3, 34), 1. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 22; **Ülgen**, s. 42; **Karan**, s. 28; **Uslu**, s. 40. **Franko**, s. 15.

⁵³ **Aydın**, s. 10; **Erdem**, Ercan (2013), CMR Konvansiyonu ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Karayolu Taşıma Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Bilge, s. 117.

⁵⁴ **Hoeks** Maria Anna Ida Henriette (2009), Multimodal Law, Breda, Kluwer Law International, s. 157; **Karan**, s. 28; **Karan**, Şerh, s. 25; **Yeşilova**, s. 22.

⁵⁵ **Sözer**, Deniz, s. 524; **Sözer**, Ders Kitabı, s. 320; **Doğanay**, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, s. 2214.

⁵⁶ **Ülgen**, s. 42; **Sözer**, s. 122.

⁵⁸ Bkz. **Belbez**, s. 390.

⁵⁹ **Sözer**, s. 122; **Arkan**, Uygulanma Koşulları, s. 402 - 403.

⁶⁰ **Sözer**, Deniz, s. 527; **Sözer**, Ders Kitabı, s. 317.

⁶¹ Bkz. **Karan**, Şerh, s. 23; **Aksoy**, s. 16.

⁶² **Kıran**, Süleyman (2015), Taşıma Hukukunda Karayoluyla Tehlikeli Eşya Taşınması, 1. Baskı, Ankara, Adalet, s. 10.

⁶³ **Kıran**, s. 7.

⁶⁴ **Karan**, Şerh, s. 23 - 24; **Doğanay**, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, s. 2214; **Atabek**, s. 26.

⁶⁵ **Arkan**, s. 11; **Ülgen**, s. 42; **Belbez**, s. 390; **Eriş**, s. 4544; **MünchKommHGB/Jesser-Huss**, Art. 1 CMR RdNr. 12; **Özdemir**, s. 24; **Karan**, Şerh, s. 24; **Kıran**, s. 8.

⁶⁶ **Aksoy**, s. 15; **Karan**, Şerh, s. 24; **Kıran**, s. 8.

⁶⁷ **Guhl**, Theo & **Merz**, Hanz & **Kummer**, Max (1972), Das Schweizerische Obligationenrecht mit Einschluss des Handels- und Wertpapierrechts, 6. Auflage, Zürich, Schulthess Polygraphischer Verlag, s. 466.

⁶⁸ **Belbez**, s. 390; **Guhl & Merz & Kummer**, s. 466.

ve telgraf haberleşmesi⁶⁹ ve telli – telsiz muhabere sistemleri⁷⁰ taşıma işinin konusuna dahil değildir⁷¹. Yine bu sebeple internet servis sağlayıcıları ile internet temini sözleşmesi de bir taşıma sözleşmesi değildir⁷².

CMR'de de eşya tanımı yapılmamıştır⁷³. CMR'de eşyanın tanımı yapılmamış olduğundan, bu konuda ulusal hukuktan yararlanılıp, yararlanılmaması tartışmalıdır⁷⁴. CMR konusunda birliğin sağlanması adına mümkün olduğunca eşya tanımı hakkında ulusal hukuka başvurmaktan uzak durulmalıdır⁷⁵. CMR bakımından eşya, özellikle konvansiyonda hariç tutulmamış eşyalar olarak görülmektedir⁷⁶. Diğer bir anlatımla CMR md. 1.4 hükmünün dışında kalan, canlı hayvanlar dahil, tüm taşınabilir eşyanın karayoluyla taşınması CMR taşımasının konusuna girmektedir⁷⁷.

Taşınacak olan eşyanın ticari bir değerinin bulunması zorunlu olmadığından⁷⁸, herhangi bir atık, eşya - çöp taşıma sözleşmesinin konusuna girilmemektedir⁷⁹. Taşınacak eşyanın aynı zamanda bir satış sözleşmesine konu olabilecek bir ticari mal olması da zorunlu olmadığından, bir dine ait kutsal emanetler, milli sanat eserleri, devlet mühür ve sembolleri de taşıma sözleşmesinin konusuna girmektedir⁸⁰. Taşınacak eşyanın aynı zamanda hareket etmesini sağlayan tekerleklere sahip olup olmasının taşınan şeyin eşya olarak tanımlanıp tanımlanmamasını etkilememektedir⁸¹.

C. AMBALAJ, PAKET VE KONTEYNERİN EŞYA KAVRAMINA DAHİL OLUP OLMADIĞI SORUNUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Eşya kavramına onu dış risklerden korumak amacıyla eşyayı sarmak için kullanılan ambalaj – paketin veya konteynerin dahil olup olmadığı tartışmalıdır⁸². *Clarke/Yates* ve *Carr*⁸³ ayırım yapmadan paketin ve konteynerin eşya kavramına dahil olduğunu ifade etmektedir⁸⁴. *Clarke*⁸⁵ genellikle eşya kavramına paketin de dahil olduğunu söylerken, konteyner eğer içindeki ile aynı kişiye aitse, ki bunu gönderen olarak düşünebiliriz, konteyner de eşya kavramına dahildir demektedir. *Karan*⁸⁶ her ne kadar CMR Konvansiyonu geleneksel anlamda eşya kavramını esas almış ise de, kıyas yoluyla, CMR'nin konteyner ve içindeki eşyaya birlikte uygulanabileceğini belirtmektedir. Yine *Karan*⁸⁷ dış risklerden korumak amacıyla eşyayı sarmak için gönderence kullanılan ambalaj da eşya kavramına dahildir demektedir. TTK md. 862 ve 864 dikkate alınca ambalajın/paketin gönderence temin edildiği ve kullanıldığı varsayılabilir⁸⁸. Bu yönüyle TTK bakımından eşya kavramına onu dış risklerden korumak amacıyla eşyayı sarmak için kullanılan ambalaj – paketin dahil olduğu söylenebilir. *Yeşilova*⁸⁹, CMR md. 23 kapsamında ambalaj ve paketin eşya kavramına dahil olduğunu belirtmektedir.

Türk Hukuku'nda bizim de katıldığımız görüşe göre, genel olarak gönderene ait olup da, taşı-

⁶⁹ **Zeyneloğlu**, s. 89.

⁷⁰ **Sözer**, s. 123.

⁷¹ **Atabek**, s. 27.

⁷² **Sözer**, Deniz, s. 525; **Sözer**, s. 123; **Gençtürk**, s. 14.

⁷³ **Clarke**, s. 30; **Kaya**, CMR Uygulanma Şartları, s. 449; **Karan**, Şerh, s. 23; **Kıran**, s. 8.

⁷⁴ **Carr**, Indira (2010), International Trade Law, 4th ed., Oxon, Routledge - Cavendish, s. 379.

⁷⁵ **Clarke**, s. 31; **Hoeks**, s. 157.

⁷⁶ **Clarke**, s. 31; **Carr**, s. 379; **Yeşilova**, s. 22 -23; **Kaya**, CMR Uygulanma Şartları, s. 449; **Akıncı**, s. 27; **Özdemir**, s. 24. Belirtelim ki, aslında CMR Konvansiyonu, md.1.4 fıkrasında sayılan şeylerin birer eşya olmadıklarını değil, sadece konvansiyon bakımından eşya taşımasının konusuna girmediğini buyurmaktadır.

⁷⁷ **Clarke & Yates**, s. 17; **Clarke**, s. 31; **Arkan**, Uygulanma Koşulları, s. 402; **Yeşilova**, s. 23; **Özdemir**, s. 24; **Uslu**, s. 40 - 41.

⁷⁸ **Clarke**, s. 31.

⁷⁹ **Arkan**, s. 12; **Kaya**, CMR Uygulanma Şartları, s. 449; **Karan**, Şerh, s. 24; **Aydın**, s. 10 - 11; **MünchKommHGB/Jesser-Huss**, Art. 1 CMR RdNr. 12; **Gençtürk**, s. 14 - 15; **Özdemir**, s. 24; **Erdem**, s. 114; **Yeşilova**, s. 24; **Uslu**, s. 41; **Adıgüzel**, s. 27; **Kıran**, s. 8.

⁸⁰ **MünchKommHGB/Jesser-Huss**, Art. 1 CMR RdNr. 12.

⁸¹ **Clarke**, s. 31.

⁸² **Carr**, s. 379; **Clarke**, s. 31.

⁸³ "Muhtemelen" ifadesini kullanmıştır. Bkz. **Carr**, s. 379 ("Presumably").

⁸⁴ **Clarke & Yates**, s. 17 - 18.

⁸⁵ **Clarke**, s. 31.

⁸⁶ **Karan**, s. 29.

⁸⁷ **Karan**, Şerh; s. 24

⁸⁸ Bununla birlikte taşınma eşyası taşımasında TTK md. 894/2'ye göre gönderen 864 üncü maddenin beşinci fıkrasında tanımlanan tüketici ise, taşınma eşyasının ambalajlanmasında ve işaretlenmesi gibi taşıma ile ilgili diğer işlerin yerine getirilmesi de taşıyıcının yükümlülüğündedir.

⁸⁹ **Yeşilova**, s. 25

nacak eşyayı muhafazaya yarayan konteyner ve paletlerin de eşya kavramına dahil olduğu⁹⁰, CMR md. 23.3 gereğince belirtilen brüt ağırlığın hesabına dahil edildiği ifade edilmektedir⁹¹. Oysa taşıyıcıya ait konteyner ve palet CMR anlamında eşya kavramına dahil değildir⁹². TTK'ya göre de gönderene ait olan konteyner ve palet, taşınan eşya kavramına dahil sayılmamalıdır⁹³. Yargıtay bir kararında⁹⁴ konteynerin, doğrudan doğruya bir yük (eşya) olmadığı gibi, nakil vasıtası ve ambalaj da olmadığını ifade ederken, taşımada sürati sağlayan ve masrafları azaltan hareket edebilir ambarlar olarak tasvir edilebileceğine hükmetmiştir.

D. EŞYA KAVRAMINA DAHİL DİĞER HUSUSLAR

Taşıyıcı, gönderen tarafından temin edilmiş bir römorkun taşınmasını taahhüt etmiş ise bu sözleşme CMR kapsamında bir eşya taşıma sözleşmesi ve römork da eşya sayılmaktadır⁹⁵. Aynı hususun TTK bakımından kabul edilmesine engel bir durum bulunmamaktadır.

Hem CMR (md. 22) ve hem de TTK (md. 861) bakımından silah ve tehlikeli eşyalar da eşya taşıma sözleşmesinin konusuna dahildir⁹⁶. Hem TTK ve hem de CMR bakımından tehlikeli eşyaların tanımı yapılmamış ve sınırlayıcı olarak da sayılmamış olduğundan, hangi eşyanın tehlikeli eşya olarak sayılması gerektiği somut olayda hakim tarafından bilirkişi incelemesi vasıtasıyla belirlenmesi gerektiği öğretide⁹⁷ haklı olarak ifade edilmektedir.

Hasara uğramış bir otomobil sahibi ile çekici şirketi arasında yapılan sözleşme, hasara uğrayan otomobil bir eşya olduğundan ve bunun karşılığında bir ücret alınarak, kaza mahallinden tamir servisine, otoparka vb. yere otomobil çekiliyor ise ortada bir eşya taşıma sözleşmesi vardır⁹⁸.

E. EŞYANIN 'TAŞIYICININ EŞYAYA NEZARET VE MUHAFAZA BORCU' ALTINDA TAŞINMASI BAKIMINDAN EŞYA KAVRAMI

Taşıyıcı gönderene yönelik olarak, taşıdığı eşyaya teslim aldığı andan teslim ettiği ana kadar denetim, bakım, koruma/muhafaza, özen gösterme ve nezaret etme borcu⁹⁹ altındadır¹⁰⁰. Eşyanın teslim alındığı andan teslim edildiği ana kadar taşıyıcıya ait olan eşyanın bakım ve muhafaza borcu, taşıma sözleşmesinin esaslı unsurlarından birisidir¹⁰¹. Bu borç esasen taşıma sözleşmesini diğer sözleşmelerden ayırt edici bir unsurdur¹⁰². Bu borç TTK md. 875/1 ve CMR md. 17/1 ifadelerinden anlaşılmaktadır¹⁰³. Taşıyıcı taşıyacağı eşyaya emin sıfatıyla zilyet bulunmalıdır¹⁰⁴. Yani eşya tamamıyla taşıyıcının nezareti ve muhafazası altına girmelidir¹⁰⁵. Eşyanın, taşıyıcının korunmasına emanet edilmesi taşıma sözleşmelerinde zorunludur¹⁰⁶. Taşıyıcı, taşınmak üzere gönderen tarafından kendisine tevdi olunan eşyayı tamamen nezaret ve hüsnü - muhafaza altına aldıktan sonra, verilecek talimata göre bir eşyayı ücret karşılığında taşımayı üstlenen kimse olarak tanımlanmaktadır¹⁰⁷.

⁹⁰ **Kaya**, CMR Uygulanma Şartları, s. 449; **Aydın**, s. 11; **Yeşilova**, s. 25; **Erdil**, s. 13; **Erdem**, s. 115 - 116. Ayrıca bkz. **MünchKommHGB/Jesser-Huss**, Art. 1 CMR RdNr. 13. Bu konunun CMR bakımından tartışmalı olduğuna ve bir olayda konteynerin CMR kapsamında sayılmadığı hakkında bkz. **Carr**, s. 379 ve orada dpn. 23.

⁹¹ **Kaya**, CMR Uygulanma Şartları, s. 449; **Aydın**, s. 11; **Özdemir**, s. 24; **Yeşilova**, s. 25. Ayrıca bkz. **Clarke & Yates**, s. 17 - 18; **Carr**, s. 379.

⁹² **Yeşilova**, s. 25; **Erdem**, s. 115.

⁹³ **Gençtürk**, s. 15.

⁹⁴ Bkz. Yargıtay. 11. Hukuk Dairesi, T: 11.05.1984, E: 2184, K: 2760 (**Erdem**, s. 115).

⁹⁵ **Karan**, Şerh, s. 23 - 24.

⁹⁶ **Yeşilova**, s. 24; **Uslu**, s. 41.

⁹⁷ **Kıran**, s. 12 ve orada ayrıca bkz. dpn.40'da yer alan Yargıtay Kararı; **Karan**, Şerh, s. 568.

⁹⁸ **Zeyneloğlu**, s. 30.

⁹⁹ Kısaca 'bakım ve muhafaza borcu'.

¹⁰⁰ **Karan**, s. 32; **MünchKommHGB/Jesser-Huss**, Art. 1 CMR RdNr. 3.

¹⁰¹ **Çağa & Kender**, s. 3; **Adıgüzel**, Burak (2012), Karayoluyla Yapılan Taşımalarda Taşıyıcının Ziya ve Hasardan Doğan Sorumluluğu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ge-nişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Adalet, s. 50 (Karayolu).

¹⁰² **Çağa & Kender**, s. 3; **Arkan**, s. 47; **Kaya**, s. 239; **Münch-KommHGB/Jesser-Huss**, Art. 1 CMR RdNr. 3; **Franko**, s. 15.

¹⁰³ **Adıgüzel**, Karayolu, s. 50 ve 59.

¹⁰⁴ **Karan**, s. 32.

¹⁰⁵ **Belbez**, s. 390; **Çağa & Kender**, s. 3.

¹⁰⁶ **Becker**, s. 856.

¹⁰⁷ Bkz. **Doğanay**, s. 437.

Taşıma hukuku bakımından eşya; katı, sıvı ve gaz şeklinde olabilirse de¹⁰⁸, kural olarak bir taşıma aracı ile ve taşıyıcının zilyetliği altında taşınmaya elverişli her türlü maddi cisim olarak kabul edilmektedir¹⁰⁹. Taşıma işlemini taahhüt eden o eşyayı denetim, koruma, himaye, özen gösterme ve nezaret etme sorumluluğunda taşınması gerektiğinden¹¹⁰, buna müsait olmayan boru hatlarından akar-yakıt, su veya doğalgaz iletilmesi veya kablolardan 'elektrik nakli veya ısı taşıma¹¹¹' taşıma sözleşmesinin konusuna girmemektedir¹¹². Bununla birlikte doğalgaz, petrol, su veya süt taşımacılığı, tır, kamyon arkasında tanker vb. veya gemi ile taşınması birer eşya taşıma sözleşmesidir. Çünkü bu hallerde söz konusu cisimler, bir taşıma aracı ile taşıyıcının/taşıyanın zilyetliği - denetim, koruma, özen gösterme ve nezaret etme sorumluluğu altında taşınabilen ve belli bir şekilde diğer cisimlerden ayrılmış, tartılabilir ve ölçülebilir hale gelmişlerdir¹¹³.

Fikrimizce eşya taşımasının konusunu oluşturan eşyanın tespitinde sadece 'eşyanın yer değiştirip değiştirmediği' değil, 'bu yer değiştirmenin taşıyıcının bakım, muhafaza, nezaret etme borcunu yerine getirir şekilde yapıp yapılmadığı' unsurunun da varlığı dikkate alınmalıdır. Boru içinde sıvı/gaz naklinde taşıyıcının geleneksel anlamda eşyanın yer değiştirmesinde bir fonksiyonu olmadığı gibi, taşıma sözleşmesinin esaslı unsuru olan bakım, muhafaza, denetim, himaye ve nezaret etme borcunu tam olarak yerine getirmesi de mümkün görünmemektedir. *Adıgüzel*¹¹⁴ göre boru hattı taşımaları, taşımayı gerçekleştiren bir araç olmadığından, bir

yol vasıtasıyla ve mekanik bir itiş ile taşıma olduğundan klasik anlamda bir taşıma sayılmaz ve TTK kapsamında da bulunmaz. Biz de bu görüşe katılıyor ve boru hattı ile taşınanın TTK kapsamı dışında olduğunu düşünüyoruz. Fikrimizce boru hattı ile gaz ve sıvı nakli sözleşmesi, içinde satış ve taşıma sözleşmesi unsurlarının da yer aldığı karma nitelikli bir sözleşmedir.

F. EŞYA KAVRAMINA DAHİL OLMAYAN BAGAJ TAŞIMASI VE HAYVAN REFAKATÇİSİNİN TAŞINMASI

Yolcu taşıma sözleşmelerinin konusuna yolcunun yanında getirdiği bagajı da dahil olup, bagaj taşınması eşya taşıma sözleşmesinin konusuna girmemektedir¹¹⁵. Bagaj taşınması yolcu taşıma sözleşmesinin bir yan edimidir¹¹⁶. Dolayısıyla yolcunun yanında getirdiği bagajı eşya kavramına dahil değildir. Bununla birlikte yolcu ile birlikte taşınmayan bagaj taşınması hakkında özel ve ayrı bir taşıma sözleşmesi yapılmış ise bu bir eşya taşıması sayılmalı ve CMR buna tatbik edilmelidir¹¹⁷. Aynı durum TTK bakımından da geçerlidir.

Karayolu taşımalarında, denizyolu taşımalarında olduğu gibi taşınacak eşya canlı hayvan olup da, hayvanları gözetmek, bakmak ve beslemek üzere taşıma aracına taşıyıcının onayı ile binen kişi de yolcu sayılmalıdır¹¹⁸. Bu halde canlı hayvanlar için bir eşya taşıma sözleşmesi, o canlı hayvanlara refakat eden kişi yönünden yolcu taşıma sözleşmesi kurulmuş olmaktadır. Doğal olarak hayvan refakatçisi eşya kavramına dahil değildir.

¹⁰⁸ Can, s. 20.

¹⁰⁹ Sözer, s. 123.

¹¹⁰ Sözer, s. 33; Arkan, s. 13; Thume & Bearbeiter, Vor Art. 1, RdNr. 28; Paschke & Furnell, s. 6 - 7; Heymann & Horn, § 407 RdNr. 23; Bozkurt Bozabalı, s. 23.

¹¹¹ Arkan, s. 11 - 12.

¹¹² Sözer, Deniz, s. 525; Sözer, s. 123. Petrol, su ve doğalgaz yönünden karşı görüş için bkz. Gençtürk, s. 14; Zeyneloğlu, s. 90; Atabek, s. 27; Doğanay, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, s. 2213. CMR yönünden içine konuldukları nesneyle bütünleşen sıvı ya da gazların eşya sayıldığı hakkında bkz. Karan, Şerh, s. 24. Elektrik ve benzer doğal güçlerin CMR kapsamında birer eşya sayılmadıkları hakkında bkz. Özdemir, s. 24. Atabek elle tutulmayı esas almakta olduğundan elektrik naklini taşıma sözleşmesi konusu olarak saymaz

iken, eşyanın yer değiştirmesi gerekçesi ile borularla benzin, mazot ve süt naklini eşya taşıması olarak saymaktadır. Bkz. Atabek, s. 27 ve aynı yönde Zeyneloğlu, s. 90.

¹¹³ Sözer, s. 123.

¹¹⁴ Adıgüzel, s. 28.

¹¹⁵ MünchKommHGB/Jesser-Huss, Art. 1 CMR RdNr. 12; Sözer, Deniz, s. 524; Aksoy, s. 18; Aydın, s. 11; Erdem, s. 117; Özdemir, s. 24; Arkan, s. 14, Karan, Şerh, s. 25; Karan, s. 28; Erdil, s. 13; Uslu, s. 41; Clarke, s. 31, dpn. 260; Adıgüzel, s. 27.

¹¹⁶ Aydın, s. 11; Karan, Şerh, s. 25; Özdemir, s. 24; Erdil, s. 13.

¹¹⁷ MünchKommHGB/Jesser-Huss, Art. 1 CMR RdNr. 12.

¹¹⁸ Deniz taşımaları için bkz. TTK md. 1249/1: 'Deniz yoluyla yolcu taşıma sözleşmesine dayanarak veya bu bölüm hükümlerine tabi bulunmayan bir navlun sözleşmesinin konusu olan aracı veya canlı hayvanları gözetmek üzere, taşıyanın onayı ile gemide taşınan kişiler yolcu sayılır'.

V. TTK İLE KARŞILAŞTIRMALI OLARAK CMR KAPSAMINA GİRMEYEN EŞYA TAŞIMALARI

CMR md. 1.4 hükmünde sayılan taşımalar CMR kapsamı dışına alınmıştır¹¹⁹. Belirtelim ki, CMR Konvansiyonu, md.1.4 hükmünde sayılan şeylerin birer eşya olmadıklarını değil, sadece konvansiyon bakımından eşya taşımalarının konusuna girmediğini buyurmaktadır¹²⁰. Bu sebeple, CMR md. 1.4 hükmünde sayılan taşınma eşyası taşınması, cenaze taşınması ve uluslararası bir posta konvansiyonuna göre icra edilen posta taşınması, CMR kapsamında taşımanın konusuna girmemektedir.

A. CENAZE TAŞIMALARI

Türk eşya hukuku yönünden eşya sayılmayan cesetler, Türk taşıma hukuku yönünden eşya kavramına dahildir¹²¹. Böylece TTK bakımından cenaze taşınması bir eşya taşıma sözleşmesidir¹²². Bununla birlikte CMR kapsamında bir eşya taşıma sözleşmesinin konusuna cenaze girmektedir (CMR md. 4.b)¹²³. Cenazenin, cenazeler için özel üretilmiş bir araçla taşınmasında dahi cenaze taşınması CMR'nin konusuna girmemektedir¹²⁴. CMR bakımından cenaze, defnetmek amacıyla taşınan hem insan ve hem de hayvan cesetleri anlamındadır¹²⁵. Türk Hukuku bakımından hayvan ölüsü cenaze kavramına girmemektedir¹²⁶. Ancak hayvan ölüsü de bir eşya olup, ücret karşılığı taşınması halinde Türk Hukuku bakımından ortada bir taşıma sözleşmesi bulunmaktadır. Cenaze merasimi için

tabutla/cenaze ile birlikte taşınan çelenk ve çiçek taşınması da CMR kapsamı dışındadır¹²⁷. Aksi durumda, yani cenaze merasimi için gönderilen, ancak cenaze ile birlikte taşınmayan, tabut, çiçek ve çelenk taşınması ise CMR kapsamındadır¹²⁸.

Bilimsel araştırma ve inceleme de kullanılmak üzere taşınan mumya veya kadavra CMR kapsamında değerlendirilmektedir¹²⁹. Aynı şekilde organ taşımaları da CMR kapsamında eşya olarak nitelendirilmektedir¹³⁰. Hayvanlar eşya hukuku anlamında birer eşya sayılmazken, canlı hayvan taşınması hem Türk Ticaret Kanunu'nun (md. 878/1.f) ve hem de CMR'nin (md. 17/4.f) uygulanması bakımından eşya kavramına girmektedir¹³¹.

B. TAŞINMA EŞYASI TAŞIMALARI

Taşınma eşyası, CMR md. 1.4.c gereğince taşıma sözleşmesinin konusu dışında iken¹³², TTK md. 894'e göre taşıma sözleşmesinin konusudur. CMR Konvansiyonu düzenlenirken taşınma eşyası taşımaları hakkında ayrı özel bir konvansiyon düzenlenmesi arzu edilmiş ve bu sebeple taşınma eşyaları CMR kapsamına alınmamışsa da, taşınma eşyalarının taşınması hakkında ayrı bir konvansiyon da halen yapılmamıştır¹³³. Bununla birlikte uluslararası taşınma eşyası taşımaları hakkında ECE¹³⁴ tarafından genel şartlar düzenlenmiştir¹³⁵. Bu genel şartlar ancak taraflarca benimsenip sözleşmelerine geçirilirse, Türk Hukuku bakımından Türk Borçlar Kanunu md. 20 vd.'da yer alan genel işlem koşulları hakkındaki emredici hükümlere aykırı olmamak ve ilgili hükümlerdeki denetime tabi olmak üzere geçerli olarak kabul edilebilir¹³⁶. TTK tarafından

¹¹⁹ Clarke, s. 31.

¹²⁰ Kıran, s. 9.

¹²¹ Arkan, s. 11; Atabek, s. 26; Eriş, s. 4544; Karan, Şerh, s. 24, dpn. 84; Kıran, s. 9, dpn. 26.

¹²² Aksoy, s. 17; Gençtürk, s. 15.

¹²³ Cenaze taşımaları hakkında 26.10.1973 tarihli bir Avrupa Antlaşması bulunmakta ise de, Türkiye bu antlaşmaya katılmamış ve Almanya da ise yürürlüğe girmemiştir. Bkz. MünchKommHGB/Jesser-Huss, Art. 1 CMR RdNr. 23 ve orada dpn. 84.

¹²⁴ MünchKommHGB/Jesser-Huss, Art. 1 CMR RdNr. 25.

¹²⁵ Hoeks, s. 158; Clarke, s. 32; Uslu, s. 42; Özdemir, s. 25.

¹²⁶ Erdem, s. 121.

¹²⁷ MünchKommHGB/Jesser-Huss, Art. 1 CMR RdNr. 25; Clarke, s. 32; Hoeks, s. 158.

¹²⁸ MünchKommHGB/Jesser-Huss, Art. 1 CMR RdNr. 25; Hoeks, s. 158; Aydın, s. 12; Özdemir, s. 25; Erdem, s. 121; Erdil, s. 14; Uslu, s. 42.

¹²⁹ Karan, Şerh, s. 34; Erdem, s. 121; Özdemir, s. 25 ve dpn. 60; Erdil, s. 14; Uslu, s. 42.

¹³⁰ Hoeks, s. 158.

¹³¹ MünchKommHGB/Jesser-Huss, Art. 1 CMR RdNr. 12; Atabek, s. 26; Yargıtay.11. Hukuk Dairesi, T: 04.02.2002, E: 2001/8732, K: 844 (Karan, Şerh, s. 55 – 56).

¹³² Arkan, Uygulanma Koşulları, s. 402; Kaya, CMR Uygulanma Şartları, s. 449; Clarke & Yates, s. 18; Carr, s. 379. Bkz. ayrıca Yargıtay.11. Hukuk Dairesi, T: 26.06.2014, E: 7144, K: 12156 (Erdil, s. 16).

¹³³ MünchKommHGB/Jesser-Huss, Art. 1 CMR RdNr. 23 ve 26; Clarke, s. 32; Clarke & Yates, s. 18.

¹³⁴ United Nations Economic Commission for Europe.

¹³⁵ MünchKommHGB/Jesser-Huss, Art. 1 CMR RdNr. 26.

¹³⁶ Tacirler bakımından da TBK md. 20 vd. genel işlem koşullarının geçerli olduğu hakkında bkz. Aydoğdu, Murat (2013), 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Düzenlenen Genel İşlem Koşullarının Kişi Bakımından Uygulama Alanı,

'ev/büro eşyası' daha uygun bir ifade ile "taşınma eşyası" olarak tarif edilmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 4. kitabı 3. kısım başlığı "taşınma eşyası taşınması"dır'.

CMR taşınma eşyasının tanımını yapmamış olduğu gibi, CMR'nin iki resmi dilinden biri olan İngilizce metninde kullanılan "furniture removal" ifadesi sadece ev eşyalarını kapsıyor gibi durduğundan karışıklık yarattığı ifade edilmektedir¹³⁷. Buna karşılık CMR'nin diğer resmi dili olan Fransızca metninde "transport de déménagement" ifadesi ise "furniture removal" ifadesinden farklı olarak eşyanın türüne değil de, eşyanın yer değiştirmesine odaklandığı belirtilmektedir¹³⁸.

Fransızca metne öncelik tanınmalıdır¹³⁹. Nitekim hem Alman Ticaret Kanunu (HGB) ve hem de TTK Fransızca metni esas alarak 'taşınma eşyası (umzugsgut)' ifadesini haklı ve doğru olarak tercih etmiştir. Bu nedenlerle taşınma eşyası taşıma sözleşmesinin konusu evden eve, ev eşyaları veya ofisten ofise, ofis (büro) eşyaları taşınması olabilmektedir¹⁴⁰. Hatta taşınma eşyası taşıma sözleşmesinin konusu ticari amaçlı bir taşıma olmamak şartıyla, 'fabrika eşyaları', 'tiyatrodaki eşyalar' veya 'sergi eşyaları' da olabilir¹⁴¹.

TTK md. 894/1'e göre bir evden, bürodan veya benzeri bir yerden alınıp benzeri bir yere taşınan eşya "taşınma eşyası"dır. Taşınma eşyası teriminden evden veya iş yerinden (büro, yazıhane, mağaza) her türlü kullanılmış taşınır ev veya mobilya eşyası anlaşılmalıdır¹⁴². Ev konut/mesken olarak, büro ise belli bir mesleği icra edenlerin çalışma yeri olarak kullanılan bina ve bina içinde kapalı bağımsız bölüm olarak anlaşılmalıdır¹⁴³. Ta-

şınma eşyası terimi kişilere ait evlerdeki mobilya eşyasını kapsadığı gibi, iş yerleri, bürolar, okullar, kamu – özel işletmeler veya enstitüler, klinikler, atölye - fabrikalar, yurtlar ve müzelerdeki mobilya eşyalarını da kapsamaktadır¹⁴⁴. Sanayi tesisine ait kullanılmış mobilya eşyası olmayan ticari mobilyalar ile, makina ve teçhizatlar taşınma eşyası değildir¹⁴⁵. Bu sayılan yerlerden taşınan eşya, taşınma sırasında o yerlerde ne amaçla halihazırda kullanılıyorsa, taşındığı o yerlerde de aynı amaca hizmet etmelidir¹⁴⁶. Ek olarak taşınan eşyanın önceki kullanım ile yeni kullanım amacı sadece geçici olarak değil sürekli birbirine uyumlu olmalıdır¹⁴⁷. Burada önemli olan taşınma eşyasının eski bulunduğu yerden yeni yerine taşınırken aynı amaca hizmet etmeye devam etmesidir¹⁴⁸. Belirtelim ki taşınma eşyası bir eşya birliği kavramını ifade eder, sadece tek bir kişisel eşyanın taşınması taşınma eşyası taşıma sözleşmesine vücut vermez¹⁴⁹.

Taşınma eşyası bakımından belirleyici olan, eşyanın objektif nitelikleri değil de, taşıyıcının bakış açısına göre eşyanın fark (ayırt) edilebilen fonksiyonlarıdır¹⁵⁰. Taşıyıcının bakış açısının esas olduğu zaman ise sözleşmenin tamamlanma – kurulma anıdır¹⁵¹. O halde taşıyıcının sorumluluğunun hangi hükümlere tabi olduğunun önceden bilebilmesi için belirleyici olan husus taşıyıcı bakımından eşyanın taşınma eşyası niteliğine sahip olduğunun biliniyor veya bilinmesi gerekiyor olmasıdır¹⁵².

Taşınma eşyası kavramına çeyiz ve miras eşyası da dahildir¹⁵³. Taşınma eşyasının geniş anlamda doğrudan yaşamla ilgili olan tüm eşyaları kapsadığı ifade edilmektedir¹⁵⁴. Örneğin çok sayıda saksısı bulunan ve içinde çiçek yetiştiren bir kimsenin evin-

Prof.Dr. Aydın ZEVLİLİLER'e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, Özel Sayı, C. 8, s. 597 ve orada dp. 88'de anılan yazarlar.

¹³⁷ MünchKommHGB/Jesser-Huss, Art. 1 CMR RdNr. 26.

¹³⁸ MünchKommHGB/Jesser-Huss, Art. 1 CMR RdNr. 26.

¹³⁹ Clarke, s. 32.

¹⁴⁰ Karan, s. 34; Erdil, s. 14; Gençtürk, s. 48. Bkz. ayrıca TTK md. 894 madde gerekçesi.

¹⁴¹ MünchKommHGB/Jesser-Huss, Art. 1 CMR RdNr. 26.

¹⁴² Ebenroth, Carsten Thomas & Boujong, Karlheinz & Joost, Detlev & Strohn, Lutz, Bearbeiter (2015), Handlungsgesetz-buch: HGB Kommentar, Band 2 §§ 343 – 475 h., Transportrecht, Bank Und Börsenrecht, 3. Auflage, München, C. H. Beck Vahlen, § 407 Rn. 2; Adigüzel, s. 244.

¹⁴³ Can, s. 121.

¹⁴⁴ Ebenroth & Boujong & Joost & Strohn, Bearbeiter, § 407 Rn. 2.

¹⁴⁵ TTK md. 894 gerekçesi ve ayrıca bkz. Akdeniz, Umut (2013), '6102 Sayılı TTK'da Taşıma Hukukuna Dair Yeni Bir Düzenleme 'Taşınma Eşyası Taşınması'', LHD, S. 130, C.11, s. 86.

¹⁴⁶ Ebenroth & Boujong & Joost & Strohn, Bearbeiter, § 407 Rn. 2.

¹⁴⁷ Ebenroth & Boujong & Joost & Strohn, Bearbeiter, § 407 Rn. 2.

¹⁴⁸ Paschke & Furnell, s. 135; Can, s. 121; Akdeniz, s. 87.

¹⁴⁹ Akdeniz, s. 85.

¹⁵⁰ Koller, § 451 Rn. 3; Akdeniz, s. 86.

¹⁵¹ Koller, § 451 Rn. 3.

¹⁵² Akdeniz, s. 86.

¹⁵³ Paschke & Furnell, s. 135; Akdeniz, s. 86.

¹⁵⁴ Paschke & Furnell, s. 135.

den başka bir eve, bu saksı ve çiçeklerin diğer ev eşyaları ile birlikte taşınması da bir taşınma eşyası taşınması sayılmalıdır. Nitekim TTK md. 898/1.f uyarınca ev – bürodan başka bir ev – büroya taşınan canlı hayvan ve bitki de taşınma eşyası sayılmaktadır. Bu yönüyle taşınma eşyası uygun bir ifadeyle ‘insanların sosyal yaşamı için kullandıkları eşya’¹⁵⁵ olarak da tanımlanabilir.

Taşınma eşyası olarak adlandırılan eşyalara, normal bir taşımadaki eşyalara nazaran daha özel bir ele alma – davranma gerekmektedir¹⁵⁶.

Taşınma eşyası taşınmasını diğer eşya taşımalarından ayıran unsurlar şöyle sıralanabilir;

- taşınma eşyasını taşınması için taşıyıcı ile anlaşan kimsenin, yani gönderenin, ticari bir gayesinin bulunmaması unsuru¹⁵⁷ ve genellikle tüketici sıfatına sahip olması¹⁵⁸;

- taşıyıcının asli taahhüt olarak sadece taşımayı üstlenmesinin yeterli olmaması unsuru;

- ayrıca taşımadan önce eşyaların toplanıp paketlenmesi, demontesi, sökülmesi, sandıkların boşaltılması vb. eylemli unsurlarının da bulunması;

örneğin muşambaları, perdeleri, avizeleri, aplikleri takmak – sökmek ve eşyaları teslim yerinde alelade bırakılmayarak, ev sahibinin zevkine uygun olarak paketlerinden çıkarılarak, yerleştirilmesi, takılması ve monte edilmesinin (vb.) de taahhüt edilmesi gibi unsurlar¹⁵⁹.

Yukarıda sayılan eylemli unsurların hem yüklemeye yani eşyanın teslim alındığı yerde ve hem de eşyanın boşaltıldığı yani teslim edildiği yerde yerine getirilmesi gerekmektedir. Yani taşınma eşyası taşıma sözleşmesinin tarafı olan taşınma eşyası taşıyıcısı, teslim aldığı yerde demontesini yaptığı eşyaların, montesini teslim yerinde de yapmalıdır.

Yoksa taşınma eşyası taşıma sözleşmesinden doğan taşıma taahhüdü esaslı borcunu tam olarak yerine getirmiş sayılmaz. Bununla birlikte demonte edilen eşyaların taşınan yerde monte edilmesi için uygun fiziki özellikleri sağlamak gönderenin yükümlülüğündedir.

Taşınma eşyası taşıma sözleşmesine ayırt edici özelliğini veren sözleşmenin konusu olan “taşınma eşyasıdır”. Taşıma aracının tipi/türü taşınma eşyası taşıma sözleşmesinin belirlenmesinde rol oynamaz¹⁶⁰.

Taşınma eşyası taşıma sözleşmesinde normal taşıma sözleşmesine göre taşıyıcıya ait taşıma sözleşmesini aşar şekilde farklı borç ve görevlerinin bulunması veya yukarıda ifade edildiği gibi ayırt edici unsurlarının yer alıyor olması bu sözleşmeyi ‘karma sözleşme’ haline getirmesi gerekirdi¹⁶¹. Ancak kanun koyucu taşınma eşyası taşıma sözleşmesini ‘Taşıma İşleri’ başlıklı TTK 4. kitap 3. kısımda ‘Taşınma Eşyası Taşınması’ başlığı altında “Özel Bir Taşıma Sözleşmesi” olarak düzenlemiştir¹⁶². Bu sebeple öncelikle taşınma eşyası taşıma sözleşmesi bir taşıma sözleşmesi çeşididir. Taşıma sözleşmesinin hukuki niteliği taşıyıcının edimi esas alınarak belirlenmelidir¹⁶³. Taşıma sözleşmesi, taşıma işleri komisyonculuğu sözleşmesinden farklı olarak sadece eşyanın bir yerden diğer bir yer taşınma işinin organizasyonu değil aksine, taşıyıcı eşyanın bir yerden diğer bir yere taşınması ve ulaştırılmasını, yani belli bir sonucu borçlanmakta¹⁶⁴ ve taşıyıcının sonucu taahhüt etmesi esas olduğundan öğretide çoğunlukla taşıma sözleşmesinin bir eser sözleşmesi olduğu kabul edilmektedir¹⁶⁵. Daha doğru bir niteleme ile taşıma sözleşmesi eser sözleşmesinin bir alt – özel

¹⁵⁵ Akdeniz, s. 84 – 85.

¹⁵⁶ Hoeks, s. 158.

¹⁵⁷ Karan, Şerh, s. 35; MünchKommHGB/Jesser-Huss, Art. 1 CMR RdNr. 26.

¹⁵⁸ Adıgüzel, s. 243.

¹⁵⁹ Bkz. Yargıtay. 11. Hukuk Dairesi, T: 17.06.1996, E: 4002, K: 4432 (Eriş, s. 4567 - 4568) ve TTK md. 894 madde gerekçesi. Ayrıca bkz. MünchKommHGB/Jesser-Huss, Art. 1 CMR RdNr. 27; Carr, s. 379; dpn. 22; Atabek, s. 30; Gençtürk, s. 49; Özdemir, s. 25 – 26; Clarke, s. 32 -33.

¹⁶⁰ Clarke, s. 33 Akdeniz, s. 87.

¹⁶¹ Andresen, Bernd (2014), Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, Band 7, 3. Auflage, München, C.H.

Beck/Franz Vahlen, § 451 Rn 1 (MünchKommHGB/Andresen); Gençtürk, s. 49.

¹⁶² MünchKommHGB/Andresen, § 451 Rn. 1.

¹⁶³ Becker, s. 854.

¹⁶⁴ Paschke & Furnell, s. 4; Koller, § 407 RdNr. 12 ve 35; Becker, s. 854; Thume & Bearbeiter, Vor Art. 1 RdNr. 28; Heymann & Horn, § 407 RdNr. 3; Doğanay, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, s. 2255.

¹⁶⁵ Paschke & Furnell, s. 3 - 4; Thume & Bearbeiter, Vor Art. 1 RdNr. 28; Koller, § 407 RdNr. 12; Arkan, s. 30; Belbez, s. 391; Doğanay, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, s. 2255; Doğanay, s. 434 ve 441; Akıncı, s. 23; Erdem, s. 99; Adıgüzel, Karayolu, s. 33. Aksi görüşte Can, s. 18.

türü olduğu ifade edilmektedir¹⁶⁶. Biz de bu görüşlere iştirak etmekteyiz. Bu sebeplerle kanun gereğince ‘özel bir taşıma sözleşmesi’ olarak düzenlenmiş olan taşıma eşyası taşıma sözleşmesi hukuki niteliği bakımından bir eser sözleşmesi, daha doğru bir ifadeyle eser sözleşmesinin alt/özel türü olarak kabul edilmelidir.

Yukarıda ifade edilen görüşümüz doğrultusunda, taşıma eşyası taşıma sözleşmesine öncelikli TTK 4. kitap 3. kısım hükümleri uygulanacaktır. Boşluk bulunması halinde TTK 4. kitap 1. ve 2. kısımları tamamlayıcı olarak uygulanacaktır. Böylece taşıma eşyası taşıma sözleşmesinden doğan uyumsuzluklara öncelikli TTK md. 894 – 901, burada boşluk olması halinde ise, taşıma eşyası taşıma sözleşmesi hakkında uygulanması gerekli milletlerarası bir sözleşme olmadığından, TTK md. 850 – 893 hükümleri uygulanır (TTK md. 894). Bu hükümlerde de boşluk bulunması halinde, taşıma sözleşmesinin bir eser sözleşmesi niteliğinde olması nedeniyle Türk Borçlar Kanunu’nun (TBK) eser sözleşmesi hükümleri uygun düşükçe kıyasen uygulanabilecektir.

Yeni olsa da, alınan eşyayı taşımaya taahhüt edenin, bu eşyaların taşınacak yerde ayrıca uygun şekilde yerleştirilmesi ve monte edilmesini de taahhüt etmiş olması halinde, bunun taşıma eşyası taşıma sözleşmesi sayılacağı ve CMR kapsamı dışına çıkacağı ifade edilmektedir¹⁶⁷. Bununla birlikte *Clarke*¹⁶⁸ Londra’dan Paris’e, alıcının Paris’te yeni açtığı ofisine yeni alınan mobilyanın taşınmasını bir taşıma eşyası taşıma sözleşmesi olarak görmediğinden Londra Paris arası yeni mobilya taşıma sözleşmesini CMR kapsamında sayarken, bir Londra firmasının Paris ofisine kullanılmış mobilyanın taşınmasını taşıma eşyası taşıma sözleşmesi saydı-

ğından CMR kapsamı dışında olduğunu belirtmektedir. Fikrimizce de örneğin bir mağazadan yeni alınan eşyaların taşınması için yapılan anlaşma CMR kapsamında olup¹⁶⁹, bu yeni eşyaların taşınması birer taşıma eşyası taşıması sayılmamalıdır¹⁷⁰. Zira taşıma eşyası nitelemesinin yapılabilmesi için eşyanın öncelikle bir evden veya bir bürodan alınıp benzeri bir yere taşınması ve kullanılmış olması söz konusu olmalıdır. Türk taşıma hukuku bakımından da aynı sonuca varılmalıdır. IKEA’dan alınan yeni eşyanın taşıyıcı tarafından evde montesi de taahhüt edilmiş olsa, bu bir taşıma eşyası taşıma sözleşmesi değil, eşya taşıma sözleşmesidir. Çünkü bu tür taşımalarda, taşıyıcının taahhüdünün kapsamına monte - demonte dahil olmayıp, taşıyıcının bunu ayrıca taahhüt etmesi gerekir. Oysa taşıma eşyası taşıma sözleşmesinde taşıyıcının gönderenle akdettiği sözleşmede bu hizmetleri ayrıca taahhüt etmesine gerek bulunmamaktadır. Taşınma eşyası taşıyıcısının taşıma taahhüdünün kapsamına kendiliğinden taşıma eşyasının monte – demonte vb. eylemleri de girmektedir. Sonuç olarak fikrimizce, taşıma eşyası yeni olarak mağaza vb. yerden alınmış, evde – ofiste (büro) halihazırda kullanılan/kullanılmış eşyadır.

C. POSTA TAŞIMALARI

CMR md. 1.4.a gereğince uluslararası bir posta konvansiyonuna göre icra edilen posta taşınması CMR kapsamında bir eşya taşıma sözleşmesinin konusu değildir. Böylece kişisel mektupların uluslararası karayoluyla taşınması CMR kapsamı dışındadır¹⁷¹. Uluslararası posta taşımaları hakkında Türkiye’nin de tarafı olduğu ve yürürlüğe 13.03.1969 tarih ve 1131 sayılı kanun ile giren Dünya Posta Birliği Kuruluş Yasası¹⁷² (*Universal Post Union*¹⁷³) uygulanır. Unutulmamalıdır ki,

¹⁶⁶ **Koller**, § 407 RdNr. 35; **Hartenstein & Reuschle & Bearbeiter**; Kap. 1. RdNr. 28; **Knorre & Demuth & Schmid**, B. I RdNr. 56; **Heymann & Horn**, § 407 RdNr. 3.

¹⁶⁷ **Özdemir**, s. 26; **Erdil**, s. 14 - 15.

¹⁶⁸ **Clarke**, s. 33.

¹⁶⁹ **Karan**, Şerh, s. 35.

¹⁷⁰ **Akdeniz**, s. 85.

¹⁷¹ **Karan**, s. 28.

¹⁷² RG, 25.03.1968 T., S. 13157.

¹⁷³ **Karan**, Şerh, s. 33; **Erdem**, s. 118; **Erdil**, s. 13 – 14; **Carr**, s. 379. Türkiye Dünya Postalar Birliği (UPU) üyesidir. Bkz. <<http://uidb.ptt.gov.tr/uyelik/upu.html>> ve <<http://www.upu.int/en.html>> s.e.t. 20.08.2018. Dünya Posta Birliği Kuruluş Yasası 10 Temmuz 1964 yılında Uluslararası Posta Konvansiyonu’nda kabul edilerek, 1 Ocak 1966 yılında yürürlüğe girmiştir. (1969 Tokyo, 1974 Lausanne, 1984 Hamburg, 1989 Washington, 1994 Seoul, 1999 Beijing, 2004 Bucharest, 24th Congress – 2008 and 2016 Istanbul Ek Protokolleri yapılmıştır. Bkz. <<http://www.upu.int/uploads/txsbdwnloader/actsLast-CongressActsEn.pdf>>s.e.t. 20.08.2018.

CMR'nin kapsam dışına aldığı sadece bir uluslararası posta konvansiyonuna tabi posta taşımalarıdır¹⁷⁴.

Türk Hukuku bakımından da posta taşımaları TTK 4. kitap kapsamında da bir eşya taşımasının konusuna girmemektedir (TTK md. 852)¹⁷⁵. Ulusal posta taşımaları ve posta hizmetleri hakkında TTK değil, 6475 sayılı Posta Hizmetleri Kanunu¹⁷⁶ ve 27.03.1973 tarih ve 7/6156 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlükte olan Posta Tüzüğü uygulanmaktadır¹⁷⁷. Evrensel posta hizmetleri ve bu hizmetlerin kimler tarafından verilebileceği hakkında ayrıca 29.02.2016 tarih ve 29639 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanıp yürürlüğe giren Evrensel Posta Hizmetleri Yönetmeliği uygulanır. Posta Hizmetleri Kanunu md. 3.u'ya göre posta gönderisi, göndericinin bizzat kendisi veya talimatıyla, üzerinde belirtilen yer ve adrese, gönderi türüne ve özel hizmetine göre teslim edilen haberleşme gönderileri ile kitap, katalog, gazete ve süreli yayınları, görme

engellilere özgü yazıları, ticari değeri olsun veya olmasın eşya içeren en fazla beş kilogram ağırlığa veya elli desimetreküp hacme sahip posta maddesi ile posta kolisi veya kargosunu ifade etmektedir.

Posta Tüzüğü md. 3.1 uyarınca açık ve kapalı mektuplarla üzerinde haberleşme mahiyetinde yazılar bulunan kartların kabul, taşıma ve dağıtımının P.T.T.'nin tekeli altında olduğunu belirtmektedir. Mülga 5584 Posta Kanunu md. 2. A ve B fıkraları uyarınca da açık ve kapalı mektuplar ile üzerlerinde haberleşme mahiyetinde yazı bulunan kartlar P.T.T. İdaresinin tekeli altındaydı. Ancak yürürlükteki Posta Hizmetleri Kanunu'nda mülga kanundaki gibi bir hüküm bulunmamaktadır. Üstelik Posta Hizmetleri Kanunu md. 5, posta gönderilerinin kabulü, toplanması, işlenmesi, sevki, dağıtımı ve teslimi kapsayan posta hizmetlerinin, bu Kanun hükümlerine göre faaliyet gösteren hizmet sağlayıcıları tarafından yerine getirildiğini belirtmektedir. Bu hüküm uyarınca haklı olarak P.T.T.'ye verilen tekel yetkisinin kaldırıldığı ifade edilmektedir¹⁷⁸.

¹⁷⁴ Hoeks, s. 158; Carr, s. 379.

¹⁷⁵ Arkan, s. 12.

¹⁷⁶ RG, 23.05.2013, S. 28655.

¹⁷⁷ Eriş, s. 4544; Adıgüzel, s. 14.

¹⁷⁸ Adıgüzel, s. 14. Posta Hizmetleri Kanunu md.6.1.a uyarınca temel ücret göz önünde bulundurularak kurumun önerisi ve Bakanlığın teklifi ile Cumhurbaşkanı tarafından ağırlığı veya ücreti belirlenen yurt içi ve yurt dışı haberleşme gönderilerinin kabulü, toplanması, işlenmesi, sevki, dağıtımı ve teslimi posta hizmet yükümlüsü tekeli altındadır. Posta Hizmetleri Kanunu md. 3.u uyarınca posta gönderisi, göndericinin bizzat kendisi veya talimatıyla, üzerinde belirtilen yer ve adrese, gönderi türüne ve özel hizmetine göre teslim edilen haberleşme gönderileri ile kitap, katalog, gazete ve süreli yayınları, görme engellilere özgü yazıları, ticari değeri olsun veya olmasın eşya içeren en fazla beş kilogram ağırlığa veya elli desimetreküp hacme sahip posta maddesi ile posta kolisi veya kargosu olarak tanımlanmıştır. Aynı maddenin 3. fıkrası ile evrensel posta hizmet sağlayıcısı, evrensel posta hizmetini yetki belgesi uyarınca yürütmekle yetkili kılınan hizmet sağlayıcısı ve h fıkrası uyarınca da evrensel posta hizmet yükümlüsü, evrensel posta hizmetini görev sözleşmesi uyarınca sağlamakla yükümlü kılınan hizmet sağlayıcısı olduğu ifade edilmiştir. Posta Hizmetleri Kanunu md. 6.1.a'da haberleşme gönderilerinin kabulü, toplanması, işlenmesi, sevki, dağıtımı ve teslimi posta hizmet yükümlüsü tekeli altındadır demiş olsa da, Posta Hizmetleri Kanunu'nda evrensel

posta hizmet yükümlüsünün kim olduğu yer almamaktadır (Posta Hizmetleri Kanunu md.9.3'e göre PTT, bu Kanun çerçevesinde yurt içi ve yurt dışında posta hizmetlerini yürütmeye ve gerekli altyapıyı kurmaya yetkili olmakla birlikte, md. 9.1'e göre posta hizmeti verilebilmesi veya bunun için gerekli altyapının kurulup işletilebilmesi için Kurum (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu m.3.p) tarafından bu hususta yetkilendirilmiş olmak gerekir denmekte ve posta hizmetleri bakımından bir ayırım öngörülmezsizin Kurum tarafından başka özel hukuk tüzel kişileri olan şirketlere de posta hizmetleri yetkisi verilebileceği md. 9.2 'Yetkilendirme, yetki belgesi verilmesi yoluyla yapılır. Yetki belgesi almak isteyen şirketler faaliyete başlamadan önce Kurum düzenlemeleri çerçevesinde Kuruma başvuruda bulunur' fıkrası ile açıkça yer almaktadır). Halbu ki mülga 5584 Posta Kanunu md. 2. A ve B fıkralarında haberleşme gönderilerinin tekeli açıkça P.T.T'deydi. 29.02.2016 tarih ve 29639 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanıp yürürlüğe giren Evrensel Posta Hizmetleri Yönetmeliği (Yönetmelik) md. 1 amaç kısmında bu Yönetmeliğin amacı, evrensel posta hizmeti gelirlerinin tahsili ve giderlerinin yapılması ile evrensel posta hizmetinin sağlanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir şeklinde iken, md.2'ye göre yönetmelik, evrensel posta hizmeti gelirlerinin tahsili ve giderlerinin yapılması, net maliyetin belirlenmesi, ödeme şekli ile evrensel posta hizmet sağlayıcısının belirlenmesi, evrensel posta hizmet yükümlüsü ya da sağlayıcısının evrensel posta hizmetine ilişkin yükümlülükleri ve bu işlemlere iliş-

Posta Hizmetleri Kanunu md. 21 uyarınca, P.T.T İdaresi yerine geçmek üzere, Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi (PTT) kurulmuş olup, 05.02.2017 tarih ve 29970 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 24.01.2017 tarih 2017/9756 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile PTT'nin sermayesinin tamamı Hazine Müsteşarlığı'ndan Varlık Fonuna devredilerek tescil ve ilan edilmiştir.

VI. SONUÇ

Taşıma sözleşmesinin esaslı unsurlarından ilki eşya veya yolcu taşıma işinin üstlenilmesi/taşımının taahhüt edilmesidir. Taşıyıcının bu edimi taşıma sözleşmesinin merkezi olup, temel, asli ve ağırlıklı, tipik – karakteristik edimi olarak görülmektedir. Taşıma taahhüdü yok ise sözleşme esaslı unsur eksikliğinden kurulmamış sayılacaktır

Taşıma sözleşmesi bakımından taşıma için hangi aracın kullanıldığı önemsizdir. Ancak CMR bakımından ancak belli taşıtlarla taşıma yapılabilir. TTK bakımından taşımının mutlaka karayolunda yapılıyor olması gerekmektedir. CMR'ye tabi bir taşıma ise ancak karayolu ile gerçekleştirilmektedir.

CMR bakımından taşımının konusu yalnız eşyadır. TTK bakımından taşıma sözleşmesinin ko-

nusu ise hem eşya ve hem de yolcudur. Taşıma sözleşmesinin konusu olan eşya taşınır tüm maddi malları ifade etmektedir. CMR bakımından eşya, konvansiyonda hariç tutulmamış eşyalar olarak görülebilir.

Eşya kavramına onu dış risklerden korumak amacıyla eşyayı sarmak için kullanılan ambalaj – paket ve gönderen tarafından temin edilen konteyner dahildir. Taşınacak olan eşyanın ticari bir değerinin bulunması zorunlu değildir. Taşıyıcı, gönderen tarafından temin edilmiş bir römorkun taşınmasını taahhüt etmiş ise bu sözleşme bir eşya taşıma sözleşmesi ve römork da eşya sayılır. Silah ve tehlikeli eşyalar da eşya taşıma sözleşmesinin konusuna dahildir. Hasara uğramış bir otomobil sahibi ile çekici şirketi arasında yapılan sözleşme eşya taşıma sözleşmesidir.

Eşyanın teslim alındığı andan teslim edildiği ana kadar taşıyıcıya ait olan eşyanın bakım ve muhafaza borcu, taşıma sözleşmesinin esaslı unsurlarından birisi olup, esasen taşıma sözleşmesini diğer sözleşmelerden ayırt edici bir unsur olarak görülmektedir. Boru içinde sıvı/gaz naklinde taşıyıcının geleneksel anlamda eşyanın yer değiştirmesinde bir fonksiyonu olmadığı gibi, taşıma sözleşmesinin esaslı unsuru olan bakım, muhafaza, denetim, hi-

kin uygulama ve denetimleri kapsamaktadır. Posta Hizmetleri Kanunu md. 14.1.a ve Yönetmelik md.6.1'de evrensel posta hizmetinin iki kilografa kadar olan posta gönderilerini, kapsadığı belirtilmiştir. Posta Hizmetleri Kanunu md. 3.u uyarınca posta gönderisi üzerinde belirtilen yer ve adrese, gönderi türüne ve özel hizmetine göre teslim edilen haberleşme gönderilerini de kapsamakta olduğundan kişisel mektuplar da Yönetmelik kapsamındadır. Yönetmelik md. 5.1 ise bakanlık, evrensel posta hizmet sağlayıcısını belirlemeye, buna ilişkin usul ve esaslar ile sözleşme düzenlemeye yetkilidir şeklindedir. Bu yönetmelik uyarınca kişisel mektupların gönderimi hakkında her ne kadar eskiden P.T.T. tekeli olsa da, bu tekel yumuşatılmış ve kişisel mektupların gönderimi dahil yönetmelikte 6. maddede yer alan evrensel posta hizmetleri Bakanlık aracılığıyla evrensel posta hizmet yükümlüsü ile yapılacak sözleşme ile evrensel posta hizmet sağlayıcısı adı verilecek olan P.T.T. dışında hizmet sağlayıcısına kısmen veya tamamen devredilebilecektir. Haliyle fikrimizce yukarıda anlatılan yeni mevzuat uyarınca, bundan böyle kişisel mektuplar

ve diğer sayılan gönderiler hakkındaki posta tekeli, sözleşme ile devredilebileceği anlaşılmalı ve devir anından itibaren eskiden var olan P.T.T.'nin posta tekeli de sözleşme şartları uyarınca kalkmış olacaktır. Özel bir kargo şirketi P.T.T.'nin tekelinde olan kişisel mektup gibi haberleşme gönderilerini taşımayı üstlenmiş ve bu taşıma esnasında ziya – hasar meydana gelmiş ise, ziya – hasar taleplerinin Türk Ticaret Kanunu'nun kapsamında olup olmadığı sorusu akla gelebilir. Fikrimizce P.T.T.'nin tekeli kalkmış olsa da, TTK md. 852'nin açık hükmü karşısında yürürlükteki yeni Posta Hizmetleri Kanunu'na ve sonradan çıkan mevzuata göre kişisel mektupların taşınması P.T.T. dışında bir hizmet sağlayıcısına devredilmiş olsa da, kişisel mektupların taşınması sırasında ziya ve/veya hasar sebebiyle tazminat talepleri ve taşıyıcının sorumluluğu hakkında TTK tatbik edilemez. Bu tür bir uyumsuzluk hakkında fikrimizce öncelikle TTK md. 852 uyarınca özel hükümler (Posta Hizmetleri Kanunu ve alt mevzuatı), boşluk halinde Türk Borçlar Kanunu uygulanmalıdır.

maye ve nezaret etme borcunu tam olarak yerine getirmesi de mümkün görünmemektedir. Boru hattı taşımaları, taşımayı gerçekleştiren bir araç olmadığından, bir yol vasıtasıyla ve mekanik bir itiş ile taşıma olduğundan klasik anlamda bir taşıma da sayılmaz. Boru hattı ile taşımanın TTK kapsamı dışında olduğunu düşünüyoruz. Fikrimizce boru hattı ile gaz ve sıvı nakli sözleşmesi, içinde satış ve taşıma sözleşmesi unsurlarının da yer aldığı karma nitelikli bir sözleşmedir.

Yolcunun yanında getirdiği bagajı eşya kavramına dahil değildir. Canlı hayvanlara refakat eden kişi yönünden yolcu taşıma sözleşmesi kurulmuş sayılır.

CMR bazı eşya taşıma işlerini kapsamı dışına almıştır. CMR'de sayılan taşınma eşyası taşıması, cenaze taşıması ve uluslararası bir posta konvansiyonuna göre icra edilen posta taşıması, CMR kapsamında taşımanın konusuna girmemektedir.

TTK bakımından cenaze taşıması bir eşya taşıma sözleşmesidir. Bununla birlikte CMR kapsamında bir eşya taşıma sözleşmesinin konusuna cenaze girmektedir. Cenaze merasimi için tabutla/cenaze ile birlikte taşınan çelenk ve çiçek taşıması da CMR kapsamı dışındadır. Bilimsel araştırma ve inceleme de kullanılmak üzere taşınan mumya veya kadavra, organ, canlı hayvan taşımaları CMR kapsamında değerlendirilmektedir.

Taşınma eşyası, CMR taşıma sözleşmesinin konusu dışında iken, TTK'ya göre taşıma sözleşmesinin konusudur. Taşınma eşyası teriminden evden veya iş yerinden (büro, yazıhane, mağaza) her türlü kullanılmış taşınır ev veya mobilya eşyası anlaşılmaktadır. Sanayi tesisine ait kullanılmış mobilya eşyası olmayan ticari mobilyalar ile makina ve teçhizatlar taşınma eşyası değildir. Bununla birlikte taşıma eşyası taşıma sözleşmesinin konusu ticari amaçlı bir taşıma olmamak şartıyla, 'fabrika eşyaları', 'tiyatrodaki eşyalar' veya 'sergi eşyaları' da olabilir. Taşınma eşyası kavramına çeyiz ve miras eşyası da dahildir. Taşınma eşyası bakımından belirleyici olan, eşyanın objektif nitelikleri değil de, taşıyıcının bakış açısına göre eşyanın fark (ayırt) edilebilen fonksiyonlarıdır. Taşınma eşyası taşıyıcısının taşıma taahhüdünün kapsamına kendiliğinden taşınma eşyasının monte - demontesi vb. eylemleri de

girmektedir. Taşınma eşyası yeni olarak mağaza vb. yerden alınmamış, evde - ofiste halihazırda kullanılan/ kullanılmış eşyadır.

Taşınma eşyası taşıma sözleşmesinde, taşınma eşyasını taşıması için taşıyıcı ile anlaşılan kimşenin, yani gönderenin, ticari bir gayesinin bulunmaması, taşıyıcının asli taahhüt olarak sadece taşımayı üstlenmesinin yeterli olmaması ve ayrıca taşımadan önce eşyaların toplanıp paketlenmesi, demontesi, sökülmesi, sandıkların boşaltılması gibi normal taşıma sözleşmesinden farklı unsurları bulunmaktır.

Taşınma eşyası taşıma sözleşmesinden doğan uyumsuzluklara öncelikle TTK md. 894 - 901, burada boşluk olması halinde ise, taşınma eşyası taşıma sözleşmesi hakkında uygulanması gerekli milletlerarası bir sözleşme olmadığından, TTK md. 850 - 893 hükümleri uygulanır. Bu hükümlerde de boşluk bulunması halinde, taşıma sözleşmesinin bir eser sözleşmesi niteğinde olması nedeniyle TBK'nın eser sözleşmesi hükümleri uygun düşükçe kıyasen uygulanabilecektir.

CMR'ye göre uluslararası bir posta konvansiyonuna göre icra edilen posta taşıması CMR kapsamında bir eşya taşıma sözleşmesinin konusu değildir. Türk Hukuku bakımından da posta taşımaları TTK 4. kitap kapsamında da bir eşya taşımasının konusuna girmemektedir. Posta Hizmetleri Kanunu md. 5, posta gönderilerinin kabulü, toplanması, işlenmesi, sevki, dağıtımı ve teslimini kapsayan posta hizmetlerinin, bu Kanun hükümlerine göre faaliyet gösteren hizmet sağlayıcıları tarafından yerine getirildiğini belirtmektedir. Bu hüküm uyarınca haklı olarak P.T.T.'ye verilen tekel yetkisinin kaldırıldığı ifade edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel**, Burak (2018), Taşıma Hukuku (Deniz Ticareti Hariç), 1. Baskı, Ankara, Adalet.
- Adıgüzel**, Burak (2012), Karayoluyla Yapılan Taşımalarda Taşıyıcının Ziya ve Hasardan Doğan Sorumluluğu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Adalet (Karayolu).
- Akdeniz**, Umut (2013), '6102 Sayılı TTK'da Taşıma Hukukuna Dair Yeni Bir Düzenleme 'Taşınma Eşyası Taşınması'', LHD, S. 130, C.11, s. 81 - 103.
- Akıncı**, Ziya (1999), Karayoluyla Milletlerarası Eşya Taşımacılığı ve CMR, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.
- Aksoy**, Sami (2015), Taşıma Hukukunda Fikili Taşıyıcı, 1. Baskı, İstanbul, XII Levha.
- Andresen**, Bernd (2014), Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, Band 7, 3. Auflage, München, C.H. Beck/Franz Vahlen (Münch-KommHGB/Andresen).
- Arkan**, Sabih (1982), Karada Yapılan Eşya Taşımalarında Taşıyıcının Sorumluluğu, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Arkan**, Sabih (1979), 'Karayolu İle Eşya Taşınmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Uygulanma Koşulları ve Taşıyıcının Sorumluluğunu Düzenleyen Hükümleri (TTK İle Karşılaştırmalı Bir İnceleme)', BATIDER, S. 2, C. X, s. 397 - 414 (Uygulanma Koşulları).
- Atabek** Reşat (1960), Eşya Taşıma Hukuku (Deniz Hukuku Hariç), 1. Baskı, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası.
- Aydın** Alihan (2006), CMR'ye Göre Taşıyıcının Ziya, Hasar ve Gecikmeden Doğan Sorumluluğu, 2. Baskı, İstanbul, Arıkan.
- Aydoğdu**, Murat (2013), 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Düzenlenen Genel İşlem Koşullarının Kişi Bakımından Uygulama Alanı, Prof.Dr. Aydın ZEVLİLİLER'e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, Özel Sayı, C. 8, s.571 - 621.
- Basedow**, Jürgen (1987), Der Transportvertrag, 1. Auflage, Tübingen, J.C.B. Mohr.
- Becker**, Herman (1993), İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi II. Bölüm Çeşitli Sözleşme İlişkileri Madde 184 - 551, 1.Baskı, Ankara, Yargıtay Yayınları No: 24, (Çeviren Dura A. Suat).
- Belbez**, Hikmet (1946), 'Nakil Sözleşmesi ve Nakliyecinin Sorumu', AÜHFD, S. 2 - 4, C. III, s. 387 - 402.
- Bozkurt Bozabalı**, Banu (2013), Havayoluyla Yolcu Taşıma Sözleşmelerinde Taşıyanın Ölüm ve Cismani Zarardan Doğan Hukuki Sorumluluğu, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.
- Can**, Mertol (2017), CMR ve Alman Ticaret Kanunu İle Mukayeseli Olarak Türk Taşıma Hukukunun Genel Esasları, Birinci Cilt (Taşıma Hukukuna Giriş, Eşya Taşıma İşleri), 1. Baskı, Ankara, İmaj.
- Carr**, Indira (2010), International Trade Law, 4th ed., Oxon, Routledge - Cavendish.
- Clarke**, Malcolm A. (2014), International Carriage of Goods By Road: CMR, 6th ed., Oxon, Informa law from Routledge.
- Clarke**, Malcolm A. & **Yates**, David (2014), Contracts of Carriage By Land and Air, 2nd. ed. Oxon, Informa law from Routledge.
- Çağa**, Tahir & **Kender**, Rayagen (2010), Deniz Ticaret Hukuku 2, Navlun Sözleşmesi, Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, İstanbul, XII Levha.
- Doğanay**, İsmail (Mart 1970), 'Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Karada Eşya Taşınması', BATIDER, S. 3, C. V, s. 432- 479.
- Doğanay**, İsmail (2004), Türk Ticaret Kanunu Şerhi C. 2 (md. 420 - 785), 4. Baskı, İstanbul, Beta, (Türk Ticaret Kanunu Şerhi).
- Ebenroth**, Carsten Thomas & **Boujong**, Karlheinz & **Joost**, Detlev & **Strohn**, Lutz, **Bearbeiter** (2015), Handelsgesetzbuch: HGB Kommentar, Band 2 §§ 343 - 475 h., Transportrecht, Bank Und Börsenrecht, 3. Auflage, München, C. H. Beck Vahlen.
- Erdem**, Ercan (2013), CMR Konvansiyonu ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Karayolu Taşıma Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Bilge.
- Erdil**, Engin (2015), Karayolu İle Uluslararası Eşya Taşıma Hukuku (İçtihatlı CMR Konvansiyonu Şerhi), 1. Baskı, İstanbul, Vedat.
- Eriş**, Gönen (2010), Açıklamalı - İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu, C. 4 (678 - 815. Maddeler), Tümüyle Yenilenmiş 2. Bası, Ankara, Seçkin.
- Franko**, Nisim (1992), Hatır Nakliyatı ve Hukuki Mahiyeti, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No: 259.

Gençtürk, Muharrem (2006), Uluslararası Eşya Taşıma Hukuku (Genel Kavramlar - Gecikmeden Doğan Sorumluluk), 1. Baskı, İstanbul, Vedat.

Guhl, Theo & Merz, Hanz & Kummer Max (1972), Das Schweizerische Obligationenrecht mit Einschluss des Handels- und Wertpapierrechts, 6. Auflage, Zürich, Schulthess Polygraphischer Verlag.

Hartenstein, Olaf & Reuschle, Fabian (Hrsg) (2015), Handbuch des Fachanwalts Transport- und Speditionsrecht, 3. Auflage, Carl Heymanns Verlag.

Heymann, Ernst & Horn, Norbert (2005), Heymann Handelsgesetzbuch (Ohne Seerecht) Kommentar Band 4 Viertes Buch § 343 – 475 h, 2. neu bearbeitete und erweiterte Auflage, Berlin, De Gruyter.

Hoeks, Maria Anna Ida Henriette (2009), Multimodal Law, Breda, Kluwer Law International.

Jesser – Huss, Helga (2014), Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch Band 7, 3. Auflage, München, C.H. Beck/Franz Vahlen (MünchKommHGB/Jesser-Huss).

Karan, Hakan (2013), Law On International Carriage Of Goods, 3rd ed., Ankara, Turhan.

Karan, Hakan (2011), Karayolunda Uluslararası Eşya Taşıma Sözleşmesi Hakkında Konvansiyon CMR Şerhi, 1. Baskı, Ankara, Turhan, (Şerh).

Kaya, Arslan (1998), ‘Taşıyıcının Karayolu ile Eşya Taşınmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme’de (CMR) Öngörülen Sorumluluğunun Esasları (II)’, İÜHM, Pr. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu Armağan Sayısı, S. 1 - 4, C. LVI, s. 239 – 267.

Kaya, Arslan (2012), ‘Karayolu ile Eşya Taşınmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin (CMR) Uygulanma Şartları ve Öngörülen Sorumluluğun Esasları (I)’, (Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan İstanbul 1998 s. 311 – 333), Makalelerim I, 1. Baskı, İstanbul, Beta, (CMR Uygulanma Şartları), s. 443 - 462.

Kıran, Süleyman (2015), Taşıma Hukukunda Karayoluyla Tehlikeli Eşya Taşınması, 1. Baskı, Ankara, Adalet.

Knorre, Jürgen & Demuth, Klaus & Schmid, Reinhard (2015), Handbuch des Transportrechts, 2. Auflage, Freiburg, C.H. Beck.

Koller, Ingo (2016), Transportrecht Kommentar zu Spedition Gütertransport und Lagergeschäft, 9. völlig neu bearbeitete Auflage, München, C.H. Beck.

Misili, Sinan (2015), ‘Yeni Türk Ticaret Kanunu ve 1998 Alman Taşıma Hukuku Reformu Işığında, Forvarder Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Özellikleri ve Forvarder Teriminin Karşılığı’, İÜHFM, S. 2, C. LXXIII, s. 269 – 304.

Özdemir, Türkey (2006), Uluslararası Eşya Taşıma Hukuku (Ziya ve/veya Hasar Sorumluluğu), 1. Baskı, İstanbul, Vedat.

Paschke, Marian & Furnell, Winfried (2011), Transportrecht, 1. Auflage, München, C.H. Beck.

Sözer, Bülent (2009), Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Hava Yolu İle Yük Taşıma Sözleşmesi, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, Vedat.

Sözer, Bülent (2012), Deniz Ticaret Hukuku (Gemi, Donatan, Taşıyan ve Deniz Ticaret Hukuku’nda Sorumluluk Rejimi), 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Hükümlerine Göre Hazırlanmış 2. Bası, İstanbul, Vedat, (Deniz).

Sözer, Bülent (2013), Deniz Ticaret Hukuku I (Giriş, Gemi, Donatan ve Navlun Sözleşmeleri), Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, İstanbul, Vedat, (Ders Kitabı).

Thume, Karl-Heinz (Hrsg.) (2013), Kommentar CMR Übereinkommen über den Beförderungsvertrag im international Strassengüterverkehr, 3. neu bearbeitete und erweiterte Auflage, Frankfurt am Main, Fachmedien Recht und Wirtschaft in Deutscher Fachverlag GmbH (Thume & Bearbeiter).

Thume, Karl-Heinz (2014), Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, Band 7, 3. Auflage, München, C.H. Beck/Franz Vahlen.

Tüzün, Necat (1968), Kara ve Hava Taşıma Hukuku, Ankara, Balkanoğlu Matbaacılık.

Uslu, Murat (2010), CMR Hükümleri Çerçevesinde Taşıyıcının Gecikmeden Doğan Sorumluluğu, 1. Baskı, Ankara, Legal.

Ülgen, Hüseyin (1987), Hava Taşıma Sözleşmesi, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Ülgen, Hüseyin (1988), Uluslararası Taşımacılık ve Hukuki Sorunları, 1. Baskı, İstanbul, İTO Yayın No: 1988 – 27 (Taşımacılık).

Yeşilova, Ecehan (2004), Taşıyıcının CMR Hükümlerine Göre Yardımcı Şahıslarının ve Müteakip Taşıyıcıların Eylemlerinden Doğan Sorumluluğu (CMR md. 3, 34), 1. Baskı, Ankara, Yetkin.

Zeyneloğlu, Ahmet (1993), Taşıma Hukuku (Kara, Deniz, Hava Taşımacılığı ve Taşıma Sigortası, İlgili Mevzuat, Uluslararası Anlaşmalar, Yargıtay Kararları), 2. Baskı, Ankara.